

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਨਵੰਬਰ (November) 2013

Monthly Issue "Atam Marg"

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵੀਰਅਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
(17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਨਵੰਬਰ, 2013
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ (ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ)
ਅਤੇ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
2500/-	25000/-

ਮੈਗਜੀਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379
Email : atammarg1@yahoo.co.in

For more information please visit us
on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in, http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 5
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ 11
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ 19
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ 27
ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
6. ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 30
7. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ - 40
ਵੀ.ਡੀ.ਓਜ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸੰਪਰਕ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ) ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ	9855132009
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ	9417214382
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ	9872814385
	9855528517, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (CBSE)	01602255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ (PSEB)	01602255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ	0160-2255007, 8872485694
ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ	0160-2254459

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ
- ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸਤਸੰਗਤਿ ਦਾ ਕੀ ਮਹਾਤਮ ਹੈ? ਇਹ ਬਾਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਨੁਭਵ ਲਈ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਾਧੂ-ਜਨਾਂ, ਹਰਿ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿ-ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਜਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹ ਸਤਸੰਗਤਿ ਬਣਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੬੦

ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਓ ਨਿਵਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੇਵਲ ਉਹੋ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਏ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ॥' (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ) ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ' ਹੈ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਜਪਿਓ ਭਗਵੰਤੁ ॥ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਗੁਰਿ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੩

'ਸਾਧ' ਦਾ ਭਾਵ ਖਾਸ ਭੇਖ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਧ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲੈਣ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਹੀ ਭਗਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥੇ ਜਨਮੁ ਗਇਓ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਗਵਾਨ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਕਹੀ ਨ ਸਚੁ ਰਹਿਓ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੬

ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਐਸੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿ ਮਾਗਹਿ ਸਤਸੰਗੁ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਿਨ ਲਾਗਾ ਰੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੬

ਸਤਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧ ਅਤਿ ਗੂੜੀ

ਜਿਉ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਬਹੁ ਲਾਗਾ ॥

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ

ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੫

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਐਸੀ ਆਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਨੂਰ (aura) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਟਿਕਾਅ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਤ ਜਨਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਖੋਟੀ ਮਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਧੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ, ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ -

ਸਗਲ ਕ੍ਰਿਆ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਿਰਿਆ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਦੁਰਮਤਿ ਮਲੁ ਹਿਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਐਸੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਭਿੱਜੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹਾ ਲਾਲ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ -

ਸਤਗੁਰੁ ਮਤਿ ਗੂੜੁ ਬਿਮਲ ਸਤਸੰਗਤਿ

ਆਤਮੁ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲੁ ਭਯਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯੬

ਸਤਿਗੁਰੂ ਐਸੀ ਸੰਤ ਸਭਾ ਨੂੰ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ, ਸਦਾ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਵਾਲੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੰਤ ਸਭਾ ਕਉ ਸਦਾ ਜੈਕਾਰੁ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਨ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੩

ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਹਰਿ ਜਨ ਦੀ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ, ਸਾਧੂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਨਾਮ ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਮਾਲਈਏ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ। ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਮੁਖ, ਧਰ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਭਾਗੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ, ਸਤਸੰਗ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਉਸ ਦੈਵੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਹੋਏ, ਉਹ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਉਹ ਕੈਸਾ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਸੀ। ਐਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਆਭਾ ਮਾਣੀ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕੇਵਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਜਣ ਸਰੀਰਕ-ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਸਰੀਰਕ ਚੋਲਾ ਛੱਡ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ -

**ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਫੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਅਸਲ ਵਿਚ ਐਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਨਾਮ-ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਲੜਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਵਾ ਕੇ ਪਰਮ-ਅਨੰਦ, ਸੁਖ ਸਹਜ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰਪੂਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ-ਨਾਮ- ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਸੜਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਸੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ। ਜਵਾਨ ਆਯੂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤਾ। 'ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜੀਓ।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪ ਕਿਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਵੀ ਗਏ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਭਰਤੀ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਇਨਟੈਂਸਿਵ ਫਾਰਮਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਸੰਗਤ ਜੋੜੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਮਨਮਤਿ ਦੇ ਤਿਆਗ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਵਾਈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡ ਕੇ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। "ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਤਜਰਬੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਰੁਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਿ 'ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਦਾ ਇਹ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ 1000 ਤੋਂ

ਉਤੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ੨੪●● ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸੂਝ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।" (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਦੋ ਸ਼ਬਦ)

ਤਰਾਈ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ - ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ, ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਕਤਲ ਵਰਗੇ ਘਿਨੌਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕੀਤੇ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਕੱਤ੍ਰੇਤ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਰਦੇ। 70-75 ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਕਟਰ 19 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਹੀ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਸਾਥ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ-ਪਤਨੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਉਹ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1973 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ. ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੁਦਰਪੁਰ ਬਲਵੰਤ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਤਤਪਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰੱਜਵੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਨਵਾਬਗੰਜ, ਸਰਕੜੇ, ਬਾਜਪੁਰ, ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਲਗਦੇ ਰਹੇ। ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਬਖਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਝਾਲਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥

ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੫

ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਵੱਖਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਵੇਰੇ 2.00 ਤੋਂ 5.00 ਵਜੇ ਤਕ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ। 1991 ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਮਪੁਰ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ ਤਾਂ ਏਥੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਮਨੀਮਾਜਰਾ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਆਦਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਦੁਜਾ ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 9 'ਤੇ)

ਮੰਘਿਰਿ

(ਮੰਘਿਰਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 16 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥
ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥
ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥

ਅੰਗ - 135

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚੰਦਰਮਾ, ਅਸੰਖ ਤਾਰੇ-ਸਿਤਾਰੇ, ਅਸੰਖ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਬਾਣੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ; ਉਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਸਾਡੀ ਇਹ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਭੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਜਿਨਸਾਂ, ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਮੱਛਲੀ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਸੂਝ ਬਾਰੇ ਅਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੱਤਰ ਸੁੰਘ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਵਸਤਰ ਸੁੰਘ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਕੀੜੀ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਪਏ ਖਾਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸੱਪ ਵਰਗੇ ਖਤਰਨਾਕ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਘਟਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੈਦਲ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਦਮ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਕਤ ਆਪ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ 22 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਹਨਾ ਕਾਛਾ ਵਰਗੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਰਾਖਵਾਂ ਜੰਗਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ੇਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਭਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਵੱਛ ਥਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਉਥੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ

ਗਏ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਲ ਬੰਦੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਖਸ਼ਾ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਲ ਯੋਗੀ! ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਥਾਂ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਥੇ ਨਾ ਰਹੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਗ ਜਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਧੀਆਂ ਤੋਂ ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਓ; ਮੈਂ ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਬਿਰਾਜਾਂਗਾ। ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਸਵੇਰਾ ਹੋ ਆਇਆ ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਫੇਰ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜਗਿਆਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਐਨੇ ਭਿਆਨਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਣ ਜਮਾਏ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਈ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ, ਪਰ ਖਾਧਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਅੰਤ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਥੇ ਇਕੋ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹਨ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹਨ। ਜੇ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਕੇ ਖਾ ਲਵੋਗੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ!” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਲੈਂਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬਚਿੱਤਰ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਨੇਕ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਗੁਣ ਹਨ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਗੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਜੂਨਾਂ, ਜਿਨਸਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 84 ਲੱਖ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਦਾਰੀ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜੂਨਾਂ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ।

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ॥

ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ॥

ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਤੁਝ ਪਹਿ ਦਾਮ॥

ਸੀਲੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ਤੇਰਾ ਕਾਮ॥ ਅੰਗ - 374

ਮਾਨਸ ਜੂਨ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਮਾਨਸ ਜਾਤ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਪਾਸ ਅਸੰਖ ਸੁੱਖ ਹਨ, ਅਸੰਖ ਭੋਗ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ

ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ

ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ

ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

ਅੰਗ - 7

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ, ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥

ਅੰਗ - 273

ਇਹ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਰਾਹ ਭੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ; ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ

ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥
 ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥
 ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥
 ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ
 ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥
 ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥

ਅੰਗ - 954

ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥
 ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥
 ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
 ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ॥
 ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥
 ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥
 ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ
 ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ॥
 ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥
 ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥
 ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
 ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥

ਅੰਗ - 1033

ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਾਇਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਫਜ਼ੂਲ (worthless) ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹੁ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥ ਅੰਗ - 12

ਸੋਝੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਲੋਚਾ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਜਾਗ ਪਵੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥ ਅੰਗ - 266

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਘਟਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਜੋ ਜਨਮਾਂ

ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅੰਦਰ ਬਿਰਹਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਰਲੇ ਭਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ॥
 ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 1094

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਖਿੱਚ ਵਧਦੀ ਹੈ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਵਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ
 ਮੈ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਸਿਰੁ ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਈਆ॥

ਅੰਗ - 836

ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ॥
 ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲ ਹੋਣ ਸੁਖਾਲੇ॥
 ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜ ਮੂੰਹ ਵਖਾਲੇ॥
 ਮੌਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਦੇਖ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ॥
 ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਸਮਾਲੇ॥
 ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 27/4

ਅੰਦਰ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਪੀੜਾ ਉਠਦੀ ਹੈ -

ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਇਕ ਬੇਦਨ
 ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਦੇਖੇ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਨ ਪਈਆ॥
 ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ
 ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪੀਰ ਲਗਈਆ॥
 ਹਉ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ
 ਜਿਉ ਬਿਨੁ ਅਮਲੈ ਅਮਲੀ ਮਰਿ ਗਈਆ॥
 ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੀ
 ਤਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੋ ਦੁਈਆ॥

ਅੰਗ - 836

ਇਸ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਆਨਿ ਆਨਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਵੈ
 ਹਉ ਤਿਸੁ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਬਲਿ ਘੁਮਿ ਗਈਆ॥
 ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕੇ ਵਿਛੁੜੇ ਜਨ ਮੇਲੇ
 ਜਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ॥

ਅੰਗ - 836

ਪਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਛੋੜਾ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿ, ਦਇਆਲ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਲ ਲਵੇਗਾ।

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - 133

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਵਿਛੋੜਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੌਂ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਏਕਾ ਸੇਜ ਵਿਛੀ ਧਨ ਕੰਤਾ॥

ਧਨ ਸੂਤੀ ਪਿਰੁ ਸਦ ਜਾਗੰਤਾ॥

ਪੀਓ ਮਦਰੋ ਧਨ ਮਤਵੰਤਾ॥

ਧਨ ਜਾਗੈ ਜੇ ਪਿਰੁ ਬੋਲੰਤਾ॥ ਅੰਗ - 737

ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ; ਇਹ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁਟਣੀ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਇਕ ਪਤਲਾ ਪਰਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ-

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ॥ ਅੰਗ - 1263

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਾਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ॥

ਅੰਗ - 624

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੋਰ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਬੇਬਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਫਰੀਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ

ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ॥

ਅੰਗ - 1382

ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਕਾਂਵਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ, ਮੇਰੀ ਅਸਹਿ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਲ ਲਵੇਗਾ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ॥

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ

ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ॥

ਅੰਗ - 1382

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ

ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਛੂਢੇਹਿ॥

ਅੰਗ - 1378

ਜਾਹ ਕਿਸੇ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਭੇਤ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ

ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥

ਅੰਗ - 205

ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਤਰਠੇਗਾ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੀ ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਰ ਘੋਰ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਵਾਦੀ-ਏ-ਹੈਰਾਨ (ਵਿਸਮਾਦ) ਦੀ ਝਾਤੀ ਦਿਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਾਹ, ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਨੂੰ ਢੂੰਡ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ॥

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ

ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ॥

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ॥

ਅੰਗ - 1291

ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਅਤੇ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤੂੰ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ॥

ਅੰਗ - 1291

ਹੁਣ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਜਗਿਆਸੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ
ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ,
ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕੇ?

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥ ਅੰਗ - 272

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ
ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ
ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ
ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥ ਅੰਗ - 135

ਰਾਮ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, 'ਮੈਂ' ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ 'ਮੈਂ'-'ਮੈਂ' ਨਾ ਰਹੀ, 'ਮੈਂ' 'ਤੂੰ'
ਬਣ ਗਈ, 'ਤੂੰ' ਮੈਂ ਬਣ ਗਈ; ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਮਿਲ
ਗਿਆ।

ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ
ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ॥
ਅੰਗ - 135

ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ ਜੀਵ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ
ਹੀਣੇ ਇਕੱਲੇ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦੇ
ਥਪੇੜ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ
ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥
ਭਜਹੁ ਗੁੱਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ॥
ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 1159

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣਾ
ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾ ਬਣ
ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੁਖਾਂ
ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀ
ਬਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸਨੂੰ
ਧਿਆਨ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸੱਚੇ ਮਿਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ
ਇਥੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਅਗੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੈ ਮਾਰ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ
ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਭੰਡਾਰ॥
ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ॥
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀਵਾਰ॥
ਅੰਗ - 1281

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ
ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜੀਵ ਇਕੱਲਾ ਭਟਕ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ।

ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ
ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥ ਅੰਗ - 135

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ
ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਕੇ,
ਗਾਖੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ
ਲਿਆ, ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲਾ ਕੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ
ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਦਰ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ
ਮਹਾਨ ਸੋਭਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ।

ਜਿਨਿ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ
ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥
ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ
ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥
ਅੰਗ - 135

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਦੀ ਵਾਂਙਾ ਕਰਨੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਦਾਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੂੜੀ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂੜੀ ਕੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ॥
ਤੀਰਥਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੁਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇਤ੍ਰੀ
ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ॥ ਅੰਗ - 1263

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਬੇ-ਮਰਯਾਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ -

ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ
ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ॥ ਅੰਗ - 469

ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਆ ਲਿਆ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ
ਹੋਇ ਭਸਮਝਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥
ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ
ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ
ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ॥
ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ
ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 464

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਸੁਰੱਖਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਲਿਆਵੋ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਵੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਇਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮਾਓ! ਗੁਰੂ ਬਰਕਤ ਪਾਵੇਗਾ।

ਵੇਖੋ ਪੁਸਤਕ - 'ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ'।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਉਬੜ-ਖਬੜ ਥਾਂ ਨੂੰ ਅਣਬੱਕ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁੰਦਰ, ਰਮਣੀਕ ਸੁਹਾਵਣੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਬਖਾਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਤਮ-ਮਾਰਗ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਸੈਂਟਰ, ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ, ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਬਿਰਧ ਘਰ, ਸਕੂਲ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਬੀ.ਐਡ. ਕਾਲਜ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਦਾਰੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਜਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਭੁਚਾਲ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਉਜੜ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੀੜਾ ਮੰਨ ਕੇ ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਹੜ੍ਹ-ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਰਸਦਾਂ, ਕੱਪੜੇ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਟਰੱਕ ਅਨਾਜ ਵਸਤਰ ਇਤਿਆਦਿ ਦੇ ਭੁੱਜ ਗੁਜਰਾਤ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ। ਏਥੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਈ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਹੋਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪੁੰਨ ਧਰਤੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥
ਇਓ ਸੇਵਨਿ ਸੰਮ੍ਰਿਥੁ ਆਪਣਾ ਬਿਨਸੈ ਸਭੁ ਮੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੯

ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਉਪਰੰਤ 'ਸੇਵਕ ਕਉ ਸੇਵਾ ਬਨ ਆਈ' ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹੋਰ ਉਚਾਈਆਂ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਣਬੱਕ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਹਿਯੋਗ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸਦਕਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸਪੰਨ ਹੋਣ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਹੈ।

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ
(9779816909)

*****

*****

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ।

(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ-17 ਨਵੰਬਰ 2013)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੀ, ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ, ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਜਨ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਆਏ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਖਾਵਾਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਬੰਦੇ, ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ-ਸਾਂਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਉੜੀ 5, ਵਾਰ 1 ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕਿਤ ਹੈ -

ਚਾਰਿ ਜੁਗਿ ਕਰਿ ਥਾਪਨਾ
ਸਤਿਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਸਾਜੇ।
ਚੌਥਾ ਕਲਿਜੁਗ ਥਾਪਿਆ
ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰੋਂ ਕੇ ਰਾਜੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤ੍ਰੇ ਗੁਣ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਲੇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਤਿਜੁਗ ਹੰਸੁ ਅਵਤਾਰ ਧਰ
ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਦੁਜਾ ਪਾਜੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

ਇਸ ਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਹੰਸ ਅਵਤਾਰ ਧਰ ਕੇ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਪਤਾ ਦਸਿਆ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਖੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਲੋਕ ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਮੋਹ ਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬੇ-ਖੁਹਾਇਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਣਾਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾ ਕੇ ਲੰਬੀਆਂ ਅਰੋਗ ਉਮਰਾਂ ਭੋਗਦੇ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਿਆ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗ ਵਿਚ ਮਾਇਆ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦੇ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਘਰੋਗੀ ਜੁੱਧ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਈਆਂ।

ਕਲਿਜੁਗ ਚੌਥਾ ਥਾਪਿਆ
ਸੂਦ੍ਰ ਬਿਰਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਵਰਤਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/7

ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖਤਾ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਠੱਗ ਲਈ, ਕਲਜੁਗੀ ਕਲਾ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰਮਾ ਦਿਤੀ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੜਨ ਲੱਗੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਚੇ-ਨੀਵੇਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਵਾਲੇ, ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ, ਬੇਅਦਲੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਬੈਠੇ। ਪਰਜਾ ਰੂਪ ਬਕਰੀ ਨੂੰ ਕੋਹਣ ਲਗ ਪਏ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਆਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਮਾਯਾ ਮੋਹੀ ਮੇਦਨੀ
ਕਲਿ ਕਲਿ ਵਾਲੀ ਸਭ ਭਰਮਾਈ।
ਉਠੀ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ ਵਿਚ
ਹਉਮੈ ਅੰਦਰ ਜਲੈ ਲੁਕਾਈ।
ਕੋਈ ਨ ਕਿਸੈ ਪੂਜਦਾ
ਉਚ ਨੀਚ ਸਭਿ ਗਤਿ ਬਿਸਰਾਈ।
ਭਏ ਬਿਅਦਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਉਮਰਾਵ ਕਸਾਈ।
ਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸ ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗੀ
ਚੌਥੇ ਜੁਗ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈ।
ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭਿ ਭਈ ਲੁਕਾਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/7

ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰ - ਨਿਆਏ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਗੋਤਮ ਤਪੇ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ, ਮੀਮਾਂਸਾ - ਜੈਮਨੀ ਨੇ, ਵੇਦਾਂਤ - ਬਿਆਸ ਨੇ, ਸਾਂਖਯ - ਕਪਲ ਨੇ, ਵੈਸ਼ੇਖਕ- ਵੈਸ਼ੇਖਕ ਨੇ ਅਤੇ ਪਾਤੰਜਲ ਸ਼ਾਸਤਰ - ਪਾਤੰਜਲ ਰਿਖੀ ਨੇ। ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ, ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਬਣਾਏ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਭਰਮ ਦੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਦੱਸੀ ਗਈ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨ ਸਹਸਾ ਜਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ਵਾਰ, 1/10

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸਾਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੰਦ ਮਤਿ ਤੇ ਮੰਦ ਸੋਚਣੀ ਵਿਚ ਕਰਮ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਚਲਣੀ ਹਟ ਗਈ। ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਬਣ ਗਏ। ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝ ਗਏ। ਮਨੁੱਖ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਆਚਾਰੀਆ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਔਲੀਆ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਬਣ ਵਿਚ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਭਗਤ ਯੋਗ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥' ਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਾਹ ਜੀਵ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮਾਈ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ। ਐਸੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਪਾਪ ਭਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਰਨ, ਜਾਤਾਂ, ਮਜ਼ਹਬ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿ-ਖਹਿ ਕੇ ਜਲਣ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਸ ਜਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਚਲ ਪਈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਲੋੜ ਸੀ - ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝ ਨ ਬੁਝੀਐ
ਜਿੱਚਰ ਧਰੇ ਨ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/17

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਝੱਖਣਾ-ਝਾਖ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮ, ਆਚਾਰੀਆ, ਮਜ਼ਹਬ, ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਫਸਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੋਜਿਆ, "ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਮੇਰੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੰਡ।" (ਜਨਮਸਾਖੀ)

**ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/23

ਸੰਮਤ 1526 ਬ੍ਰਿਕਮੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਨ 1469 ਈ.: ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ 15 ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ, ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤੜਕੇ ਅੰਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ

ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਂਧੇ ਗੋਪਾਲ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਪਰਾਤ ਤੇ ਇਕ ਥਾਨ ਕੱਪੜਾ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਫੱਟੀ ਉਪਰ ਅੱਖਰ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੱਟੀ ਉਪਰ ਮੰਗਲਾਚਰਣ 'ਓਅੰ ਭਗਵਤੇ ਸਿਧੰ' ਅੱਖਰ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਅੱਖਰ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਪਾਂਧਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਾਨਕ ਤੈਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਅੱਖਰ ਸਿੱਖ।" ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਟਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?" ਉਤਰ ਵਿਚ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਅਹੁੜਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੇ, ਸਾਰੇ 'ਗੁਰ' ਸਿਖਾ ਕੇ ਐਨਾ ਤਾਕ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜੁਬਾਨੀ ਹੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਜੋੜ ਸਕੇਂ ਅਤੇ ਲੇਖੇ ਕਰ ਸਕੇਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਇਹ ਲੇਖੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਿੰਦੜੀ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪਈ ਸਾਹੋ-ਸਾਹ ਹੋਈ, ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਲੇਖਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਥਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ?" ਇਕ ਛੋਟੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਲ ਦੀ ਨਿਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਰੂਪੀ ਵਜ੍ਹਦ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਂਧਾ ਇਕ ਦਮ ਚੌਂਕ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦੇ, ਸਰਬ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਆਤਾ ਹਨ; ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਸਦਾ ਹੀ ਲਟਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਲੇਖੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧੀ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣੇ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਕੀ ਕੋਰਸ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਉਹ

ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਤਰ ਜਾਵੇ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਜਾਣ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸ।

ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੂਝ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ, ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਵਰਗ, ਨਰਕ ਤੇ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਬਿਆਧੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅਗਨ ਨਾਲ ਜਾਲ ਕੇ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਲਵੇ ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਉਪਰ ਠੁਠੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮਸ (ਕਾਲਖ) ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁੰਦ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਸਾਰ ਮਤ ਜੋ ਨਿਤ ਅਤੇ ਅਨਿਤ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਯਾਨਿ ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਓ। ਇਸ ਉਪਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਲਮ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਬਣਾਓ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਇਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਲਿਖੋ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੇਖਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਲਿਖੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਭੀ ਦਿਵਾਵੇਗਾ -

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ
ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥
ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ
ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ
ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥
ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਅੰਗ - 16

ਇਸ ਲੇਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਉ ਸਦਾ ਹੀ ਖਿੜਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਂਧਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੁ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਪਾਂਧਾ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ
ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਲਾਗਾ
ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ॥
ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੂੜ ਮਨਾ॥
ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ॥
ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ॥
ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ
ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੈ
ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੇਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ
ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 432

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਿਆ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ -

“ਹੇ ਸਨਾਤਨ ਤੋਂ ਸਨਾਤਨ ਪੁਰਖ! ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈਂ; ਜੋ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰ। ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਚਿਤ ਰਖੋ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰਾਮਤ ਹੋਵੇ।”

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪੰਡਤ ਪਾਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੰਡਤ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ -

“ਹੇ ਆਦਿ, ਤੂੰ ਅਨਾਦਿ, ਤੂੰ ਰੱਖ, ਤੂੰ ਦਾਸ ਉਪਰ ਮਿਹਰ ਕਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦੇ।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਂ ਪਾਸ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਥਾਂ ਵੀ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰਥਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇਕ ਸਿਹਰਫੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਇਆ।

ਇਹ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁਲਨਾ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਲਿਖ ਕੇ, ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹ ਤਕ ਪੁਜੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਬੱਚਾ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਗਿਆ? ਕਿਸ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ? ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਯਥਾਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰਲਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਿਆ, ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹਨ ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਡਾ. ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ (D.Lit)। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਯੋਗ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹਨ।

ਸੁਆਮੀ ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਵਖਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਡੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਦਿਨ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅੱਠ ਹੋਰ ਯੋਗੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਯੋਗ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਹੀ ਅਨਿਕ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ। ਉਹ ਜਿਥੇ ਵੀ ਗਏ, ਉਸੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਰੁਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੱਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਸਾਡੇ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਸਨ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੜੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਆਚਰਣ ਹੀਣ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ। ਮਨਮੁਖ ਪੜ੍ਹਾਕੂਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਖਟਦੀ, ਵਿਹੁ ਵੰਡਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ reject ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸੱਪ ਨੇ ਛਾਂ ਕੀਤੀ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਾ ਢਲਿਆ। ਇਹ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਸੁਤਅ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਸਨ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ (ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਐਨੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲਾਈਟ ਦੇ ਵਰੋਲੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰੁਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਸੀਸ ਉਪਰ ਚੁਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵਜ਼ਨ ਛੁੰਹਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗਮਾਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਉਚਾ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਮੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਐਨਾ ਜਬਰਦਸਤ flow ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੇ-ਸੁਧ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੇ ਛਾਂ ਕਰਨੀ,

ਸੱਪ ਨੇ ਛਾਂ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਮੱਝੀਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਖੇਤ ਮੁੜ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਣਾ; ਇਹ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਪੂਰਨ ਸਤਿ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਠੇ ਹੋਏ ਫੁਰਨੇ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ ਫੁਰਨਾ ਅਨੰਤ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰਤੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠਿਆ ਫੁਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਖੇਤ ਤਾਂ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੈ, ਦੇਖਣ ਤੇ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੀ ਨਿਕਲਣਾ; ਇਹ ਸਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਅਚਰਜ ਕਲਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਲੇਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੋਗ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੁਸਕਾਏ ਅਤੇ ਪੁਛਿਆ, “ਵੈਦ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ?” ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਰੋਗ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।” ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਵੈਦ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਰੋਗੀ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਵੈਦ ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੋਗ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਦਾਰੂ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸੁ-ਵੈਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।” ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਸੰਸਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੱਸਥ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੋਝਿਆਂ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨ ਦਾ ਕੁਸ਼ਟ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ - ‘ਹਉਮੈ ਰੋਗ’ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ॥
ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ॥
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਰੋਗਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਪਤੰਗਾ॥
ਨਾਦ ਰੋਗਿ ਖਪਿ ਗਏ ਕੁਰੰਗਾ॥
ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ॥
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ॥
ਜਿਹਵਾ ਰੋਗਿ ਮੀਨੁ ਗੁਸਿਆਨੋ॥
ਬਾਸਨ ਰੋਗਿ ਭਵਰੁ ਬਿਨਸਾਨੋ॥
ਹੇਤ ਰੋਗ ਕਾ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ॥
ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਰੋਗ ਮਹਿ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰਾ॥
ਰੋਗੇ ਮਰਤਾ ਰੋਗੇ ਜਨਮੈ॥
ਰੋਗੇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਭਰਮੈ॥
ਰੋਗੁ ਬੰਧ ਰਹਨੁ ਰਤੀ ਨ ਪਾਵੈ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰੋਗੁ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਵੈ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਜਿਸੁ ਕੀਨੀ ਦਇਆ॥
 ਬਾਹੁ ਪਕੜਿ ਰੋਗਹੁ ਕਢਿ ਲਇਆ॥
 ਤੂਟੇ ਬੰਧਨ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਾਇਆ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਰੋਗੁ ਮਿਟਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 1140-41

ਮਨੁਖ ਹਉਮੈ ਦੇ ਰੋਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ-ਸੁਖ ਦੇ ਦੁੰਦ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੀਆਂ ਘੋਟਣੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਨੇ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਅਨੁਭਵ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪਰੀਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸਦਾ ਹੈ - ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ, ਦੂਜਾ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ, ਤੀਜਾ ਸੰਸਾਰ। ਪਰੀਪੂਰਨ ਨਾਮ ਸਤਾ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਕੇ ਦੁਖ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਰੀਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੀ ਅਸੱਤ ਹੈ। ਜੀਵ ਅੰਧ ਘੋਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤ ਹਨ। ਇਹ ਰੋਗ ਨਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਪਾਂ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਗਵਾਂ ਹੋਰ ਮੈਲ ਲਗ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਜੋ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਰੇ, ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਭਰਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਸਨੂੰ 'ਅਵਿਦਿਆ' ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਛਛੈ ਛਾਇਆ ਵਰਤੀ ਸਭ ਅੰਤਰਿ
 ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਭਰਮੁ ਹੋਆ॥
 ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ ਆਪੇ
 ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ॥

ਅੰਗ - 433

ਇਸ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੋਹੰ ਸਰੂਪ ਉਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਲਪਿਤ ਜੀਵ ਜਾਣ ਕੇ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਰੋਗ ਜਿਸਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਟੀ.ਬੀ. ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ, ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਠੋਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਸਭ ਜਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਨਾਲ ਸੜਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਧੰਨ ਦੀ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਜਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥
 ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥ ਅੰਗ - 213

ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਟੀ.ਬੀ. ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਇਕ ਹੋਰ ਰੋਗ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਮਨ (ਉਲਟੀਆਂ) ਦਾ ਰੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹਰ ਵਕਤ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜੀਵ, ਨਿੰਦਿਆ ਵਿਚ ਗੁਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਇਹ ਅਕਾਰਨ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਮਲਮੂਤਰ ਰੂਪ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਖੂਹ ਲਵਾ ਦੇਵੇ, ਤਲਾਬ ਲਵਾ ਦੇਵੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਸਤੇ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਬੇਅੰਤ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ; ਜੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੇਕ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜ਼ੀਰੋ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਜ਼ੀਰੋ (Zero) ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਵੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਰੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ॥
 ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ॥
 ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ॥
 ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੈ ਕੁਲਖੇਤਿ॥
 ਅਰਪੈ ਨਾਰਿ ਸੀਗਾਰ ਸਮੇਤਿ॥
 ਸਗਲੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸ੍ਵਨੀ ਸੁਨੈ॥
 ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਕਵਨੈ ਨਹੀ ਗੁਨੈ॥
 ਜੇ ਓਹੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਵੈ॥
 ਭੂਮਿ ਦਾਨ ਸੋਭਾ ਮੰਡਪਿ ਪਾਵੈ॥
 ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਢੈ॥
 ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਹਾਂਢੈ॥
 ਨਿੰਦਾ ਕਹਾ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰਾ॥
 ਨਿੰਦਕੁ ਕਾ ਪਰਗਟਿ ਪਾਹਾਰਾ॥
 ਨਿੰਦਕੁ ਸੋਧਿ ਸਾਧਿ ਬੀਚਾਰਿਆ॥
 ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਪੀ ਨਰਕਿ ਸਿਧਾਰਿਆ॥

ਅੰਗ - 875

ਨਿੰਦਕ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਭੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੂਰਖ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮਜ਼ੂਰੀ ਲਏ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਜਪ, ਤਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਰਕ ਘੋਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ-

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ
 ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ॥ ਅੰਗ - 755
 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ ਵਰਗੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਹਨ।
 ਇਸ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਕੀਟਾਣੂ ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ
 - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ; ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ,
 ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ; ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼,
 ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਆਸ਼ਾ, ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡੈਣਾਂ ਘਰ ਪਾਈਂ
 ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਵੈਦ ਜੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ
 ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ
 ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਆਰਫ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਇਸ ਰੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
 ਹਨ।

ਐਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ
 ਚਰਨੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੁਛਿਆ, “ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ! ਆਪ ਇਸ
 ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹੋ,
 ਆਪ ਨੇ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ
 ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੱਸੋ।” ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ
 ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ
 ਦੀ ਦਵਾਈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ
 ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ‘ਨਾਮ’ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਲਲਾ ਲਾਵਉ ਅਉਖਧ ਜਾਹੂ॥
 ਦੂਖ ਦਰਦ ਤਿਹ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨਾਹੂ॥
 ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਦੈ ਹਿਤਾਵੈ॥
 ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਖਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ॥
 ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥
 ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥
 ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ॥ ਅੰਗ - 259

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥
 ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬ੍ਰਿਸਮੁ॥
 ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥
 ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥
 ਅੰਗ - 293

ਵੈਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ
 ਕੀਤੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਾਰੂ ਬਖਸ਼ੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ
 ਅਰੋਗ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਾਂ। ਗੁਰੂ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੈਦ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ
 ਕਰਾ ਕੇ ਨਾਮ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਛੋਟੀਆਂ-
 ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਬਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ॥
 ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ॥ ਅੰਗ - 295
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ

ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ
 ਮਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ, ਸਾਡੀ ਇਬਾਦਤ, ਸਾਡੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ
 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਈ
 ਨਦੀ ਵਿਚ ਟੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਨਾ॥
 ‘ਨਹਿ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਤੁਰਕ ਨ ਹੈਨਾ॥
 ਜਗ ਮਹਿ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨ ਕੋਊ॥
 ਝੁਠੇ ਨਾਮ ਧਰਵਹਿ ਦੋਊ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ (ਪੰਨਾ - 384)

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾ
 ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ
 ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਿਹਾ। ਨਵਾਬ
 ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਸੀਤ ਵਿਚ
 ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਨਮਾਜ਼ ਨਾ ਪੜ੍ਹੀ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ
 ਪਿਛੋਂ ਨਵਾਬ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
 ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
 ਪੜ੍ਹੀ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ!
 ਤੇਰਾ ਮਨ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ
 ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਜ਼ੀ
 ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਖੱਡੇ ਵਿਚ ਵਛੇਰੀ ਨੂੰ
 ਗਿਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਵਛੇਰੀ ਮੋੜਦਾ
 ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਨ ਪਾਰੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
 ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਹਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ
 ਤਕ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ
 ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ
 ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨ ਉਸ
 ਮਹਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ
 ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ
 ਭਜਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ
 ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ
 ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਿਥੇ ਤਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਪਰ
 ਅਬਾਦੀ ਸੀ, ਭ੍ਰਮਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
 ਦੇ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਜਗਿਆਸੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ,
 ਸਾਧੂਆਂ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਆਪ
 ਜੀ ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਉਥੇ ਗੌਰਖ ਆਦਿ ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧ
 ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਵਿਚ
 ਸਵਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਉਮਰਾਂ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ
 ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ
 ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਪੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਹ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਹੇਠਾਂ ਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਚਿੱਪੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਰ ਲੈ ਆਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਤਾਲ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰਾਤ, ਲਾਲ, ਨਗੀਨੇ ਅਨੇਕ ਪੱਥਰ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਨਾਥ ਜੀ! ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ।” ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਗਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਤਰਸ ਉਪਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਦੇਖ ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਹੱਠ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਧੋਤੀ, ਨੇਤੀ, ਬਸਤੀ, ਤੁਟਕ ਅਤੇ ਕਪਾਲਭਾਤੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਯੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੁਜੰਗਾ ਨਾੜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟਾ ਕੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਕ੍ਰੀੜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਲੁੱਥੇ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਛੇਆਂ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਧ ਕੇ ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਅਨੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ ਇਕ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰਾਤ, ਲਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਦਸਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਾਰਥੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੀ ਆਖਰੀ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਾਲ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਉਥੋਂ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ। ਗੋਰਖ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ ਉਸ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਛੇ

ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ 31ਵੇਂ ਅੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਸਿਧੀਂ ਮਨੇ ਬਿਚਾਰਿਆ
ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਨ ਏਹ ਲੇਵੇ ਬਾਲਾ।
ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਕਲੀ ਮਹਿੰ
ਹਮਰੇ ਪੰਥ ਕਰੇ ਉਜਿਆਲਾ।
ਖੱਪਰ ਦਿਤਾ ਨਾਥ ਜੀ
ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਵਣ ਉਠ ਚਾਲਾ।
ਬਾਬਾ ਆਯਾ ਪਾਣੀਐ ਡਿਠੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਪੁਰਖ
ਕੇਹੜਾ ਝੱਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਝਾਲਾ।
ਫਿਰ ਆਯਾ ਗੁਰ ਨਾਥ ਜੀ
ਪਾਣੀ ਠਉੜ ਨਹੀ ਉਸ ਤਾਲਾ।
ਸ਼ਬਦ ਜਿਤੀ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ
ਕੀਤੋਂਸੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ।
ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ਵਾਰ, 1/31

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੱਕੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਕੌਤਕ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਰਾਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਲੇਟ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ‘ਜੀਵਨ’ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਇਆ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਕੇਵਲ ਮਹਿਰਾਬੇ ਵਲ ਹੈ; ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਚੁਕ ਕੇ ਓਧਰ ਕਰ ਦੇ ਜਿਧਰ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੜ ਕੇ ਘੁੰਮਾਈਆਂ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਚਰਨ ਛੁੰਦੇ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ ਲੱਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਹੀ ਮਹਿਰਾਬ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ -

ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆਂ
ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ ਦੋਵੇਂ ਰੋਈ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਇ
ਦਰਗਹ ਅੰਦਰ ਲੈਨ ਨ ਢੋਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/33

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭਰਮ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਹੀ ਸਭ ਮੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਜਿਸਨੂੰ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਤੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਂ ਹਨ, ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਤੇ ਪੂਜਣ ਜੋਗ ਹਨ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਜੋਤੀ ਦੇ ਰੂਪ

ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਜ਼ਹਬ, ਖਾਸ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਆਪ ਬਗਦਾਦ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਅਕਾਸ਼, ਸੱਤ ਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀਰ ਦੇ ਬੋਟੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ, ਲੱਖਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਖਾਲ ਦਿਤੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਪੁੱਛੇ ਪੀਰ ਤਕਰਾਰ ਕਰ
 ਏਹ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਆਤਾਈ।
 ਏਥੇ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਦੇ
 ਵਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਲਾਈ।
 ਪਾਤਾਲਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਲਖ
 ਓੜਕ ਭਾਲੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ।
 ਫੇਰ ਦੁਰਾਇਣ ਦਸਤਗੀਰ
 ਅਸੀ ਭੀ ਵੇਖਾਂ ਜੋ ਤੁਹਿ ਪਾਈ।
 ਨਾਲ ਲੀਤਾ ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਦਾ
 ਅੱਖੀ ਮੀਟ ਗਿਆ ਹਵਾਈ।
 ਲੱਖ ਅਕਾਸ਼ ਪਾਤਾਲ ਲੱਖ
 ਅੱਖ ਫਰਕ ਵਿਚ ਸਭ ਦਿਖਲਾਈ।
 ਭਰ ਕਚਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ
 ਧੁਰੋਂ ਪਤਾਲੋਂ ਲਈ ਕੜਾਹੀ।
 ਜਾਹਰ ਕਲਾ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/36

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ-

ਜੀਤੀ ਨਵ ਖੰਡ ਮੇਦਨੀ
 ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਚੱਕ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ।
 ਦੇਵ ਦਾਨੋ ਰਾਕਸ਼ ਦੈਤ
 ਸਭ ਚਿੰਤ ਗੁਪਤ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਾਯਾ।
 ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਅਪੰਡਰਾਂ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲ ਗਾਯਾ।
 ਭਯਾ ਅਨੰਦ ਜਗਤ ਵਿਚ
 ਕਲਿ ਤਾਰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਯਾ।
 ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਿਵਾਯਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/37

ਅੰਤਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ, ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ
 ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥ ਅੰਗ - 966

ਮਾਨੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਦਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਸੁਝਵਾਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਏਓ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਵੀ ਆਪ ਰਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ, ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮੰ ਦੁਤੀਯ ਨਾਸਤਿ॥' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥
 ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥

ਅੰਗ - 1291

ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥
 ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ
 ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥
 ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ
 ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ॥
 ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ॥

ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥ ਅੰਗ - 463

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ॥
 ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ॥
 ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਬੁਲੁ॥ ਅੰਗ - 281

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਰੂਪ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਜਾਣ ਕੇ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ-

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
 ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਛੇਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਖ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਤਿ ਖੋਜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਝੁਠਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੀਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੀਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 26 'ਤੇ)

ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤਿ ਘਿਨੌਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਐਨਾ ਤਰਸਾਇਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਵਧਾ ਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ (inkpot) ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕੱਚੀ ਸਿਆਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਖਰ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਬੇਧਿਆਨੇ ਹੀ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਫਾਲਤੂ ਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਉਸ ਨੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਤੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਹਾਇਸ਼ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਟੀ, ਤੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿਸ ਅਕਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਲਈ ਪਰ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਵਾਲੇ ਆਲਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਕਲੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਉਸਨੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਾਹਬਾ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਮਾਮ ਵਲ ਕੁਝ ਤੋਹਫੇ ਭੇਜੇ ਪਰ ਉਸਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਇਹ ਤੋਹਫੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੇ। ਸਰਮੱਦ ਵਰਗੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅਘੋਰਨਾਥ ਵਰਗੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਅਕਬਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਗਿਰਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੰਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਦਾ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝੰਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਮਹਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਪਰ ਜਜ਼ੀਆ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਉਪਰ ਟੈਕਸ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਅਨਾਜਾਂ ਉਪਰ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਬੰਧਸ਼ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਨਿਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮੀ ਸਟੇਟ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨੌਣੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਅੱਜਕੱਲ ਜਿਸਨੂੰ human rights ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਚਲ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਬਰੀ ਤਬਲੀਗ (ਧਰਮ ਬਦਲੀ) ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਨਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬੇ-ਦਿਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਜਿਹੇ ਵਾਤਵਰਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੱਦੀ ਉਪਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ। ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪੁਆਏ। ਆਪ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਵਸਤਰ, ਸਸ਼ਤਰ ਤੇ ਭੂਖਣ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਡੂਮ ਨੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਵਸਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਮਾਦ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਛਕਦੇ। ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਕੁਝ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਦੁਖ-ਭੁੱਖ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਤਹਿ ਪਾ ਲਈ ਸੀ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ
ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ॥
ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 1414

ਆਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਬਿਛੋੜਤ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਅਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਘੁੰਮਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਕੋਤ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸੋਚੀ ਅਤੇ ਬੇਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਰਲਦੀ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ commission (ਤਨਖਾਹ) ਦੇ ਕੇ Agent (ਮਸੰਦ) ਰੱਖ ਲਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੇਟਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਅੱਧਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਇਹ ਗੱਦੀ ਅਲੋਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥
ਪੰਚ ਸਬਦੁ ਧੁਨਿਕਾਰੁ ਧੁਨਿ
ਤਹੁ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲੁ ਤਹੁ ਖੰਡ ਮੰਡਲੁ ਹੈਰਾਨੁ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹੁ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ॥
ਅੰਗ - 1291

ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਪਰਖਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮੁ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲੁ ਕਰਮੁ ਸਮਾਲਾ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ॥
ਸੇਵਕੁ ਦਰਗਹੁ ਸੁਰਖੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਇਹ ਸਭ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੱਦੀਆਂ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੇੜਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਪਣੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ -

ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ॥
ਮਨੁ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ
ਹਰਿ ਪਰਮੁ ਪਦੁ ਲਹੀਐ॥ ਅੰਗ - 168

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ।

ਇਕ ਅਮੀਰ ਸੰਦਾਗਰ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਿਲਾ ਜੇਹਲਮ (ਗੁਜਰਾਤ) ਟਾਂਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਕੇ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਮਸਕ ਮੰਡੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਹਵਾ ਦਾ ਵੇਗ ਉਲਟਾ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਬਰੇਤੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਉਤੇ ਵੀ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਮਨੌਤ ਮੰਨਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸਨੇ ਖਵਾਜਾ ਖਿਜਰ, ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੰਨਤ ਮੰਨੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਨੇ ਲਾਓ। ਇਸਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਾਂਗਾ। ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵਾ-ਵਰੋਲਾ ਬਣ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉਛਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਧਕੇਲ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵੇਚਦਾ ਰਿਹਾ। 2000 ਮੋਹਰ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 500 ਮੋਹਰ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਉਂਝ 22 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਵਿਚ ਗੱਦੀਆਂ

ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇ ਸ਼ਾਹਦੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚਲੋ ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਜੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੁਖਣਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪਤੀਜੇਗਾ।

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਮੀਰ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਆਇਆ ਸੁਣ ਕੇ ਨਕਲੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਉਸਨੂੰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗੇ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸਨੇ ਹਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਰਾਜ ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਪਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਸੰਦ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਨ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਝੂਠੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸੀਆਂ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਦੋ ਹੀ ਮੋਹਰਾਂ ਆ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਪੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਹ ਅਮੀਰ ਬੰਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਝੂਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨੀਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਇਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਸਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਹੋਰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਤੰਗ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ! ਅਸਾਨੂੰ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖਿਆ ਸੀ ਜੋ 500 ਮੋਹਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।” ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਨੇਤਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਤੇ ਜਲ ਬਹਿ ਭੁਰਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਛੁਪੇ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਸੰਗਤਾਂ ਉਪਰ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਲਾਕ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਡੌਂਡੀ ਪਿਟਣੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਉਸਦਾ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਖੋਤੇ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਗਿਆ, ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ, ਖੋਤਾ ਲੈ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ

ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ - ‘ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ-ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ।’ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਉਮੰਡ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਨਕਲੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਲੋਂ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸ਼ੀਹੋ ਮਸੰਦ ਨੇ ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ; ਜੋ ਕੁਝ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਲੁਟ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। 50 ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕੋਹੜਾ ਕੰਮ ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਛੁੰਦੀ ਹੋਈ ਕੰਧ ਵਿਚ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਆਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੋਲ ਰਹੇ; ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਸ ਹੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਝੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਧੀਰਮਲ ਦੇ ਮੱਥੇ ਲੱਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੀੜ ਬਿਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧੀਰਮਲ ਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਧੀਰਮਲ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੀੜ ਕੱਢ ਲਈ ਜਿਸਦੇ ਕੇਵਲ ਹਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਹੀ ਸਲਾਭਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਖੋਵਾਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਪੈਸਾ ਧਰਮਸਾਲਾ, ਮੰਦਰ, ਪੋਥੀਆਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਛਕਣ ਛਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਇਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਨਾ ਰੱਖੋ; ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਲਗਾਵੇ, ਜਾਂ ਖੂਹ, ਸਰੋਵਰ, ਬਾਉਲੀ ਬਣਵਾਵੇ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

*ਬੁਧ ਲਗਾਵਹੁ, ਸਦਨ ਬਨਾਵਹੁ।
ਖਰਚਹੁ ਪੁਰ ਕੇ ਹੇਤ ਬਸਾਵਹੁ।*

ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਬੈਰਾਗਮਈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਾਲ ਬੱਚੇ, ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ, ਪੈਸਾ-ਟਕਾ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਿੰਤਾ ਖਹਿੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ ਕਰਦੀ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - 213

ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕਉ ਰਾਜੈ ॥
ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਬਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੈ ॥ ਅੰਗ - 279

ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ, ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਾਂਤਿ ਹੈ
ਮਨਿ ਤਨਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥
ਨਾਮੋ ਚਿਤਵੈ ਨਾਮੁ ਪੜੈ
ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ
ਚਿੰਤਾ ਗਈ ਬਿਲਾਇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਨਾਮੁ ਉਪਜੈ
ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਸਭ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - 653

ਹਸਤੀ ਸਿਰਿ ਜਿਉ ਅੰਕਸੁ ਹੈ
ਅਹਰਣਿ ਜਿਉ ਸਿਰੁ ਦੇਇ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿ ਕੈ ਉਭੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ ॥
ਇਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰੀਐ
ਸਭੁ ਰਾਜੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਲੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੀਐ
ਜਾ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥ ਅੰਗ - 648

ਜੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ

ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - 1036

ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਦੇਹ ਮਮਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥
ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇ ॥ ਅੰਗ - 362

ਗੁਰਮੁਖ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਤਿਆਗੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੂਝ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਵਿਚੇ ਗਿਰਹ ਉਦਾਸ ਅਲਿਪਤ ਲਿਵ ਲਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - 1249

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ
ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨੁ ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਵਹਿ
ਅੰਤਰਿ ਸਹਜ ਧਿਆਨੁ ॥
ਓਇ ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਬਿਬੇਕ ਰਹਹਿ
ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ॥
ਤਿਨਾ ਨਦਰੀ ਇਕੋ ਆਇਆ
ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - 1418

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਉਸਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇਖ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹਉਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਵਰਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬਿਖ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਜੋਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਤੇ ਰਾਜੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥
 ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥
 ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥
 ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥
 ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥
 ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਅੰਗ - 275

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਲੰਮੇ ਦੌਰੇ ਤੇ ਚੱਲੇ। ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪਲੰਘ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਪਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਬਣਾ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਦਰੋਪਤੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ, ਬਿਦਰ ਦਾ ਸਾਗ ਖਾਧਾ, ਪੰਨੇ ਦੇ ਵੱਗ ਚਾਰੇ, ਕਰਮੇ ਬਾਈ ਦੀ ਖਿੱਚੜੀ ਖਾਧੀ, ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ; ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਬਖਸ਼ੋ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਘਨੌਲੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੰਦਪੁਰ, ਕਨੌੜ, ਦਾਦੂ ਮਾਰੇ, ਉਗਾਣਾ, ਨੌਂ ਲੱਖਾਂ, ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਵਾਬ ਸੈਫਖਾਨ ਕੋਲ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦਾ ਸਾਢੂ ਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੈਫਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਵਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਫਖਾਨ! ਤੂੰ ਘਰ ਕਿਲੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੈਫਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਇਕ ਭੇਡ ਨੇ ਲੇਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੋ ਬਘਿਆੜ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਆ ਗਏ ਪਰ ਭੇਡ ਨੇ ਮਾਰ ਨਾ ਖਾਧੀ। ਦੋਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਜਿੱਤ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਰਗਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੰਢੂ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਮੂਰੂ ਦੇ ਘਰ ਉਤਰੇ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੌਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਤੇਰੀ

ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਸਾਮ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਆਏ ਉਹ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਢਾਕੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪੁਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਸਾਮ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਅਹੋਮੀਆ ਨਾਲ ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਧਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਜਾਦੂ ਇਹ ਲੋਕ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਦੇ ਜਾਦੂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਆਪ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜਾਦੂ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਥੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ॥

ਅੰਗ - 81

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਬਦਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਕੇ, ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੋ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਜਾਈਏ ਜੋ ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੇ?

ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜਟਾ-ਜੂਟ ਸਾਧੂ ਉਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ! ਅੱਜ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਵ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ।

ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਮਿਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵੱਡਾ 500 ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ deputation (ਵਫਦ) ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੋ ਮਟਨ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਉਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹਪੋਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਦਿਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ 1704 ਨੂੰ ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਰਕ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਬ੍ਰਿਖ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋ ਉਖੇੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣਗੇ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੀਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

*ਗਜ ਸਮ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਚਵੱਗਤਾ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੁਰਕੋ ਪਿਖਿਮਤਾ।
ਤੰਰਤਿ ਮੂਲ ਉਖਾਰਯੋ ਜੋਵਭਿ।
ਬਲੀ ਕੇਹਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹੋਵਭਿ।*

*ਜਗ ਤੇ ਬਿਨਸਨ ਲਗਹਿ ਧਰਮ ਜਬ।
ਪ੍ਰਭ ਅਵਿਤਾਰ ਸੁਧਾਰਿ ਤੁਰਤੁ ਤਬ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼*

*ਤੁਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ,
ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰੀ ਯਤੈਵਰੈ।
ਹਿਤ ਧਰਮ ਧੁਰਾਵਨ, ਤੁਮਾਰਾ ਆਵਨ,
ਹੈਯੋ ਪਾਵਨ ਧਰਾਪਰੈ।
ਇਤਿਯਾਦਕ ਬਾਨੀ, ਹਿੰਦੁਨਿ ਭਾਨੀ,
ਦੀਨ ਕਿਤਾਨੀ, ਹੋਇਜਬੈ।
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁਨਿ ਚਾਦਰ,
ਰੱਖਕ ਸਾਦਰ, ਸੁਨਯੋਸਬੈ।*

ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋ, ਸਾਡੀ ਬਾਂਹ ਫੜੋ। ਸਾਡੇ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਮਲਾਹ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਾਓ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ

ਇਕੋ ਆਸਰਾ ਹੈ -

*ਏਕ ਆਸਰਾ ਆਪ ਗੁਸਾਈਂ।
ਗਹਗੁ ਬਾਹੁ ਡੂਬਤਿ ਸਭਿ ਜਾਈਂ।
ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਤਰਨੀ ਬਰ ਧਰੋ।
ਕਰਨ ਧਾਰਿ ਬਨਿ ਪਾਰਹਿ ਕਰੋ।
.....
ਰਾਖਹੁ ਅਬ ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ ਟੇਕ।
ਨਾਹਿਤ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੇ ਨ ਏਕ।*

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੰਝੂ ਤੇ ਤਿਲਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਉਠਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ -

*ਦੁਖੀਏ ਬਿਪ੍ਰ ਜੁ ਚਲਕੇ, ਆਏ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ।
ਬਾਂਹਿ ਅਸਾਡੀ ਪਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚੰਦ॥*

ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕਲਜੁੱਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੋ-

*ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਹਿਯੋ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ।
ਦਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮਟਨ ਗ੍ਰਾਮ।
ਹਮਰੋ ਬਲ ਅਬ ਰਹਯੋ ਨ ਕਾਈ।
ਹੇ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਈ।
ਗਜ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟਨ ਹਾਰੇ।
ਤੁਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਤਾਰੇ।
ਜਿਮ ਦਰੋਪਤੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ।
ਦਿਯੋ ਸਵਾਰ ਸੁਦਾਮੈ ਕਾਜ।
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਥਾਰੈ।
ਥਾਕ ਪਰੈ ਹਉਂ ਤਉ ਦਰਬਾਰੈ।
ਸੇਵਾ ਹਰੀ ਇਸ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
ਤੁਮ ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ।*

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲਣ ਗਏ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਬਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਐਨਾ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰ! ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸੀਸ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਖੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਵਿਚ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਜਦੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਫੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਤਾ। ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਸੀਸ ਉਪਰ ਆਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਨ ਦੇ ਦੋ ਟੁੱਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ-

ਅਰਧੋ ਅਰਧ ਚਿਰਾਇ ਸੁ ਡਾਰਾ।

ਪਰਯੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਹੈ ਦੋ ਫਾਰਾ।

ਦੋਨਹੁ ਤਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪਛੈ।

ਹੋਰਤ ਸਭ ਕੇ ਅਚਰਜ ਬਛੈ॥ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਕਸੀਸ ਵੱਟੀ, ਨਾ ਹੀ ਹਾਏ ਕਹੀ, ਸਗਮਾਂ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੋ ਸਾਖੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਰੁੰ ਵਿਚ ਵਲੋਟ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਲਿਆ ਕੇ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ -

ਤੀਨ ਬਾਤ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਲੀਜੈ।

ਲਖਹੁ ਭਲੀ ਸੋ ਧਾਰਨਿ ਕੀਜੈ।

ਸਰ੍ਹਾ ਚਲਹੁ ਕਲਮੇ ਕਹੁ ਪਦਿ ਮੁਖ।

ਦੇਹ ਸਾਹੁ ਭੋਗਹੁ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ।

ਜੇ ਹਠ ਕਰਹੁ ਨ ਮਾਨਹੁ ਏਹੋ।

ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਹੁਇ ਦੇਹੋ।

ਜਿਮ ਹਜ਼ਰਤ ਤੁਮ ਤੇ ਕਰਵਾਵੈ।

ਤਿਮ ਕਰਿ ਦੇਹੁੰ ਦੇਖਿ ਹਰਖਾਵੈ।

ਰਾਮ ਰਾਇ ਜਿਮ ਤੁਮਰੋ ਪੋਤਾ।

ਸਦਾ ਸਾਹੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਤਾ।

ਜਏ ਇਹ ਦੋਨਹੁੰ ਨਾਹਿਨ ਮਾਨਹੁ।

ਆਪਨੇ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਹੁ ਹਾਨਹੁ।

ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨ ਕੀ ਬਾਤ।

ਸੋ ਹਮ ਸਰੈਂ ਆਪਨੇ ਗਾਤ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਾਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕਠੇ ਸਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਫਤਵਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ, ਜਲਾਦ ਜਲਾਲੁਦੀਨ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚੀ, ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਐਸਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲੀ, ਗਰਦ ਗਵਾਰ ਉਠਿਆ, ਤੁਫਾਨ ਆਇਆ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗੜਗੜਾਹਟ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਈ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਐਸੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਉਠੀ ਕਿ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਛਾ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਜੈਤੇ ਨੇ ਸੀਸ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਭਾਈ ਨਿਗਾਹੀਏ, ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸੇ ਗਰਦ ਗਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਧੜ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਦੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ,

ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ।

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ

ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥ ਅੰਗ - 1427

ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ॥

ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮੁ ਬਸਤੁ ਹੈ

ਸਾਚੋ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ॥ ਅੰਗ - 1186

ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਮਰ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਕੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਕੱਢਦੇ

ਹਨ। ਆਤਮਾ ਨਾ ਕੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਕਦੀ ਹੈ; ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ
ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ
ਅਭਿਮਾਨਾ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ
ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ
ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ
ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ॥ ਅੰਗ - 633

ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਇਕ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਪ੍ਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਅਹੁਤੀ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੁਧਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਲਤਨਤ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾ ਕੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਿਆਂ, ਸਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਰੰਬੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰੀਆਂ ਲੁਹਾਉਣੀਆਂ, ਜਿਉਂਦੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲਾ ਦੇਣਾ, ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਾ ਕੇ ਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਂਪ ਨਾ ਖਾਧੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਇਸ ਸਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਦਿਤੀ, ਜੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਹਿਲ ਲਈ ਪੱਕੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਉਪਰ ਕਾਇਮ ਰਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਬੁਨਿਆਦ ਉਪਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

*****

ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ॥
ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ॥
ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ॥ ਅੰਗ - 1185

ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਦਾ ਸ਼ੰਦੇਸ਼ਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਡਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤਕ ਬੁਧੀ ਦੇ ਫੰਘ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਖਹੀਨ ਹੋਈ ਬੁੱਧੀ ਡੋਰੋਂ ਟੁੱਟੀ ਪਤੰਗ ਵਾਂਗ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਦਰਿ ਦਸਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮਮਤਾ ਭਾਵ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵ ਦਾ ਸੁਧ ਸਰੂਪ 'ਆਤਮਾ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਸੋਹੰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਨੇਕ ਜਗਿਆਸੂ, ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੰਸਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੰਭੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰੇ ਵਲੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ' ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਦਾਰੇ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੀ ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ।

(ਨੋਟ: ਸਮੁੰਹ ਪ੍ਰੇਮੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ)

*****

ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਆਮ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਬੜੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਬਾਹਰੋਂ ਅਸਾਨੂੰ ਉਹ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ, ਹਸਦੇ ਖੇਡਦੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਨੋ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

.....ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਸਕਣ ਲਈ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੇ ਹੋਰ ਜਗਿਆਸੂ ਸੱਜਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੋਂ ਮੁਖੀ ਵੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਜੂਨ 1918 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ, ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਾਨੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਢੁਕਦਾ ਹੈ -

ਜਨਨੀ ਜਨੇ ਤ ਭਗਤ ਜਨ ਕੈ ਦਾਤਾ ਕਹਿ ਸੁਰਾ॥

ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹੁਰੀਤ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਮੂਲਮੰਤਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। 1934 ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਨੇ ਪੁਰੀਸਨ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਟੈਨੋ ਅਤੇ ਟੈਲੀਗਰਾਫੀ ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

ਘਰ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਤ ਅਤਰ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣਾ, ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਦਸੌਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਹਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੋਝੀ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਕੌਤਕ ਵੀ ਅਜੀਬ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਇਸੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੁਖੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਬਾਲ ਸਾਧੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਗਮਨ ਬਾਰੇ ਪਰਪੱਕ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਸੀ ਤਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਲੰਮੀ ਆਯੂ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਜਨਮ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਸਭ ਸਤਿ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਖਿਡੌਣੇ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਓ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਇਕਾਂਤ ਵਾਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਕਿਧਰੇ ਗੁੱਠ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ 70000 ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਉਠਦੇ ਸਨ।

ਆਪ ਹਾਲੇ 12-13 ਸਾਲ ਦੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸੰਬਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪ ਦਾ ਮਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਕੇ ਰਹਾਉ ਤੇ ਤੋਜੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਆਪ ਨੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਧਰੇ

ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜੇ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਬਿਆ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨਾਲ ਜੱਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਕਰਮਾ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਸਭ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ। ਪਾਇਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਜਗਤ ਜੂਠ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਪਰੰਤੂ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਬਦਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਰੰਤੂ ਆਪ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇੰਨੇ ਪੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਘੋੜਾ ਤਾਂ ਇਸ ਜਗਤ ਜੂਠ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਸ ਅਪਵਿੱਤਰ ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਜੋ ਕਿ ਬਾਦ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਸੁਸਰਾਲ ਵਲੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਣੇ, ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸੰਪੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਧਾਰੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਚ ਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਇਕ ਕੰਨਿਆ ਜਨਮ ਲਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਸੰਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਹਾਲੇ 17 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਐਸਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਕਿ - **ਮਨੁ ਤਨੁ ਤੇਰਾ ਧਨੁ ਭੀ ਤੇਰਾ ॥ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ॥** ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਭਾਵ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਟਟੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਚੁਪ ਰਹੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੱਸ

ਪਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਖਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਖਾਮੋਸ਼! ਸਾਰੇ ਸਨ੍ਹੁਟਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੂਹ ਦੀ ਭੋਣੀ ਦੀ ਰੱਸੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਗੰਢ ਵਾਂਗੂੰ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਲਾਈਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਕਿਰਨ ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਬਣ ਗਈ। ਇਹ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ 40 ਮਿੰਟ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਅੱਜ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮਾਨੋਂ ਆਪ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਆਪ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਟੱਕ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਆਪ ਮਸਤੂਆਣਾ, ਕਮਾਲਪੁਰ ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਥੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਹਰ ਕੀ ਕੋਠੀ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਫਲਾਈਆਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਆਪ ਉਥੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ 22 ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦਾਲ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਸੰਨ 1936 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹਨ? ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਧਰੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜਵਾਹਰ ਕੀ ਢੱਕੀ (ਮਾਨਸਾ) ਵਿਖੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਤੁਰੰਤ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਧਮੋਟ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਆਪ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਸਮਾਧੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ

ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਨ 1937 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਧ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਬਿਲਕੁਲ ਪਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਛਕਣਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਟਾ ਤੇ ਰਸਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੰਗਤੇ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਟੱਕ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਉਤੋਂ ਕੋਠੇ ਦੇ ਮੋਘੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰਨਗੇ। ਆਪ ਨੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਫਤਾ ਗੁਜਰ ਗਿਆ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੁਹੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਆਪ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਬੀਬੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਲੇਟ ਹੈ, ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਉਪਰ ਸਾਗ ਪਾਇਆ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਫੜਾ ਗਈ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਖਾ ਲਈ ਤੇ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆਈ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਛਕ ਲਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਮੇਰਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ (ਸੰਤ) ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇ ਕੇ ਆ ਉਹ ਸੱਤ ਦਿਨ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਛਕੋ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਬੀਬੀ ਪਹੁੰਚੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁਰੱਬੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਨਮਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਸਮਝ ਗਏ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪਰੇਰ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੇਠਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ 15 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਰੇ ਸਨ, ਇਕ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਬਾਗ ਵੱਲ ਸੀ, ਰਹਿਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕੌਲੀ ਦਾਲ ਹੀ ਇਕ ਟਾਈਮ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਭਜਨ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਣਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਪ ਦੱਸੋਗੇ ਮੈਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਗੁਆਂਢਣ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਭਾਇਆ, ਆਪ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਥੋਂ ਸਵੱਖਤੇ ਹੀ ਚਲ ਪਏ।

ਆਪ ਸਿੰਧ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਝੇਲਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਜਿਥੇ ਵੀ ਰੁਕਦੇ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਵੀ ਕੰਠ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਸਿਖਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਆਪ ਗੋਠ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ

ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਮਾਤਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨੀ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ 'ਵੇ ਪੁਤਰ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈਂ? ਆ ਜਾ ਮੇਰੇ ਸਤ ਪੁੱਤਰ ਅੱਗੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਅੱਠਵਾਂ ਹੈਂ। ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਵੀ ਇਕ ਮੁਰੱਬਾ ਲਾ ਦਿਆਂਗੀ।'

ਇਹ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਰਹੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਤੇ ਆਸਾ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 30 ਮੀਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਸ਼ੇ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਇਥੇ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੋਰਾ ਪੁਟਵਾਇਆ ਤੇ ਇਕ 8 ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਥੜ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਵਰਗ ਆਕਾਰ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਹੀ ਦੋ ਘੰਟੇ ਸੌਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ 22 ਘੰਟੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਕੰਨ ਪਾਟਾ ਜੋਗੀ ਵੀ ਆਪ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਰਖਨਾਥ ਸੌਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਥੇ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਾਗੈ ਨੀਦ ਨ ਸੇਵੈ ॥

ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਿਸੁ ਵੇਦਨ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੩

ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਧਮੋਟ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਵੀ ਸਿੰਧ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਪਰੰਤੂ ਆਪ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਲਿਖਣੀ ਸਿਖਾਈ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਆਪ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਜਨ ਲਈ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਨਾਲ ਇਕ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦੱਸੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਸਗੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਹੱਥ ਅੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਚੱਲੋ, ਭਜਨ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਵਾਂਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਢੇ ਬਚਨ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਚਾਰਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

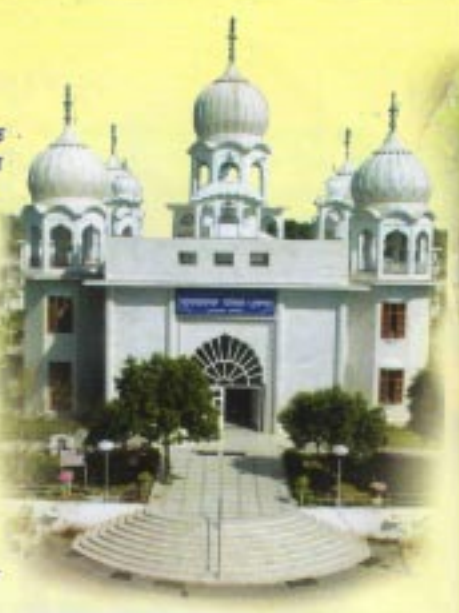

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ, ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ, ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ 17 ਜੂਨ 1918 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੁਲੇ ਨੂੰ ਲਾਹ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁੱਚੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਾਹੀਂ ਸੀ, ਹਰ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਧਰਮ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਈਸਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚੱਲ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਹਰ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ, ਉਚ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਿਖ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਨੇ ਚੱਲ ਪਕੜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਗਿਆ, ਟੈਕਟ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਂ-ਬਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਨ ਗੁਰਸਿਖ ਸਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਗੁਰੂਗੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਧੂ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਾਠ, ਭਜਨ, ਬੰਦਗੀ, ਕੀਰਤਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਵੱਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਰੁਝਾਨ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ਾਕ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸ਼ਹੂਰਾਣਾ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਰਸੀਏ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ ਵੀ), ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ (ਉਦਮ ਕੌਰ) ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਉਦਪੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਓਰ ਕਾਰਨ ਮਹੀਨਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦਾਉਦਪੁਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਦੀ

ਝੜੀ ਲਾਈ ਰਖਦੇ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ 17-18 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਅੱਜ ਇੱਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਿਆ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸੋਹਬਤ ਅਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਿਆ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੁਹਰ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਯੂ.ਪੀ. ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਤਰਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਗ੍ਹਾਂ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਦਾੜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। 1975 ਵਿੱਚ ਵੁਲਵਰ ਹੈਪਟਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਰਿਠਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪਰਲੋਕ ਗਠਨ ਕਰ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਵਸੇ। ਰੋਪੜ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ, ਘਰ-ਘਰ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ। 1986 ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਿਥੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਅ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ :- ਸਿੱਖਵੰਡਵਾਸੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਆਪ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਰਡ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤੇ 'ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਠਾ ਸਾਹਿਬ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਾਫ਼ ਰੋਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸੋਹਣੇ ਪਾਰਕ ਬਣਵਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਠੰਡਾ ਰਹਿ ਸਕੇ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ ਝੂਟੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਲਾ, ਮੈਲਸਰੀ ਵਰਗੇ ਦਰਖਤ ਵੀ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤਵੰਡ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਦਰਜਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਆਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ ਸਵੇਰੇ 4.00 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਅਲੌਕਿਕ ਨ੍ਰਿਸ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਚੋਕਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਫੁੱਲ-ਝੂਟੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅੰਦਰ ਸੁੰਝਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਖਿੱਚੇ ਹਨ। ਆਸ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਵਿੱਤਰ ਝਾਟੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਚੋ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਖੁੱਲਾਂ ਸਵੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਮ ਰਸ ਵਿੱਚ ਜੁਗਤਾ ਹੈ। 1986 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਨਗੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ, ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਤੰਬਰੁਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਮ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਹਿਰਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਥਾ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਦੁਪਿਹਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਹਨ। ਸੰਗਰਾਠ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਆਸ਼ਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਉਪਰੰਤ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਝਾਫ਼ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ - ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ 1.13 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਰਿਤਿਆਗ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਜਕਾਰ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਝੂਮੀ ਉਪਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਝਾਫ਼ਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸ੍ਰੀ ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਪਾਰਕ, ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ ਝੂਟੇ, ਮੈਲਸਰੀ ਡੇਕ ਆਦਿ ਦੇ ਦਰਖਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ :- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਟਾਈਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ ਆਪ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ 'ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਕਿਸੇ ਟਾਈਮ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਏਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਐਨੀ ਆਵਾ ਜਾਈ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗੀ।' ਅੱਜ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਐਤਵਾਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਅਤੇ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਐਨਾ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ - ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਭੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਤ ਝਾਫ਼ਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਅਤਿਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਭਰਪੂਰ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ। ਅੰਦਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਬੇਸਹਾਰਿਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਲੱਗਭਗ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀਆ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਚੋਕਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਘਣੇ ਦਰਖਤ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਖ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਂਡਰੂਨੈਂਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਸੋਧਦਾ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕਿੱਤੇ ਹੀ ਬਿਰਧ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੇਸਹਾਰਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ

ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ

ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ :- ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸਿਵਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਥਿਆਸੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਵਹਿੰਦੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ 'ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ 200 ਸਿੱਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉੱਸ ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਅਤੇ 2 ਘੰਟੇ ਲਈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪ ਵੀ ਖੌਟਿਆਂ ਖੋਟੀ ਸਿੱਖ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ' ਤੇ ਸਮਾਪੀ ਅਭਵਿੱਧ ਕਰਿੰਦੇ। ਖੌਟਿਆਂ ਖੋਟੀ ਸਿੱਖ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਰਚਖਤਾਂ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਸਮੇਲਨ ਧਿਆਨ ਰਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਕ ਸੰਭਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਰਚਖਤਾਂ ਦੀ ਖੌਟੀ ਡਾਵ, ਕੋਟਿਲ ਦੀ ਖੂ-ਖੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਜਥਿਆਸੂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਕੋਟਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਮਨ ਨਾਮ ਉੱਠ ਦੀ ਮਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਾਸਤੂ ਤੋਂ ਉਪੋਰ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭਕੋਈ ਵੀ ਛਾਡੀ ਉੱਤੇ ਕੋਂਟਰ ਪਵਾ ਕੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੁਟੀਆ ਖੌਟੀਆਂ ਕੋਟੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਥਿਆਸੂ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਾਰ - ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿੰਗੇ ਦਾ ਗੈਰਜ ਛਣਾ ਕੇ ਉੱਸ ਨੂੰ ਸਿਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਵੀ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਨ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਕਠੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅੰਗੀਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਭੇਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰੋਵਰ :- ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੰਤ ਚਾਚਾ ਹਰਘਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਓਖ-ਰੋਖ ਹੇਠ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁ ਕ ਮ ਅ ਨੁ ਸ਼ ਾ ਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜੁਕ ਕੇ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜਾਇਬ ਘਰ - ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਛਾਏ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਵਾਸਤੂਆਂ, ਵਸਤੂਆਂ, ਅੰਗਾਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਘਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਡੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ

ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਡੀ - ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਫੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਊਡੀ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਲੈਂਟਰ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਊਡੀ ਦੇ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅਤਿਅਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਭਰਪੂਰ ਸੇਲਾਂ-ਸੇਲਾਂ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਬਰਾਂਡਾ ਫੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਰਸਿੰਘ ਕਾਲਜ :-

ਨਰਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 'ਨਰਸਿੰਘ ਕਾਲਜ' ਲਈ ਬਹੁ ਮੰਜ਼ਲੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ - ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2011 ਨੂੰ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਟੈਸਟ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਫਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ

ਪੱਧਰ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਚਲਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤਿਅਧੁਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਔਖਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਕੈਂਪ ਡਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਗਮ ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ, ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੱਖਰ ਬਰਦਰਜ ਇਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਔਖਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਨਕਾਂ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨੈਨਚਾਂ ਤੌਕ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ 28 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ 9.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੱਗਵੇਦ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਕੇ ਅਪਰੋਬਨ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਘੋਟ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਮਿੰਨੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਉਸਾਰ ਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਕਰਿਦਿਆਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ, ਦੇਖ ਰੇਖ ਲਈ ਮਾਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੰਚੇਤਕਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 2001 ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਚਾਲੂ ਕਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਕਲਾਸ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦਾ ਹੋਇਆ ਹੁਣ +2 ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। "ਦੇਗ ਡੇਗ ਜਗ ਮੇ ਦੋਢੀ ਚਲੈ" ਪਰੰਪਰਾ ਜੋ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ' ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਡਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਰਿਕਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ

ਲਈ, ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਵਸਾਈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਡਾਲੀਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਵੱਲ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋਏ, ਦੇਬ ਕੌਮ ਤੇ ਪੂਰੀ ਖਲਕਤ ਦੀ ਡਨ ਮਨ ਧਨ ਨਾਲ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਜੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪੂਜਨੀਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਗ਼ੈਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਡਾ ਸਕੂਲ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਾੜਾਂ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਵਲ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਫੀਸਾਂ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੀਡੀਅਮ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਦੀ ਬੋਰਡ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਐਵੀਲੀਏਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1630370 ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਅੰਦਰ 3000 ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚਾ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਅੱਗੇਚੱਚੀ ਮੀਡੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਗਭਗ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਬੀ - ਐਫ਼ ਕਾਲਜ - ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇ ਆਡਮ ਨਿਰਭਰ ਬਨਾਉਣ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਉਪਰਾਲਾ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਦੇ ਮੰਜਲੀ ਇਮਾਰਤ 7 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 100 ਏਕੜ ਹਰੇ ਝਰੇ ਖ਼ਾਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਰਹਿਤ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਰਣ - ਇਹ ਕਾਲਜ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੀਮੀਨਾਰ ਹਾਲ, ਪੰਜ ਕਲਾਸ ਰੂਮ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਪੜਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਹਾਲ, ਚਾਰ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀਆਂ, ਬਨਾਮ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬ, ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਲੈਬ, ਸਾਇਕਲੋਜੀ ਲੈਬ, ਡਾਬਾ ਲੈਬ, ਕਮਰਟ ਰੂਮ, ਡਿਜੀਟਲ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਕੰਨਟੀਨ, ਹਰਿਆ ਡਰਿਆ ਬਗੀਚਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਜ ਅੰਦਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ

ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਤੇ ਅਣਗਿਣ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਕਣ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨਗੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤ ਸਮਝਣਗੇ। ਇਥੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਸਟਲ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੰਨਟੀਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਖਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੋਸਟਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ। ਬੀ ਐਡ ਦਾ ਕੋਰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ 100 ਸੌ ਸੀਟਾਂ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਯੂਥਾਸਿਟੀ ਵਿਸਾਖੀ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਫਰੀ ਵੰਡੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੋਰੀ ਲਈ ਦੇ ਵਾਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਨੀਵੇਲ ਟੈਪਲ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿਖ ਸਜੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਸਿੱਖ, ਯੂ.ਪੀ.

ਵਿਚ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਪਰੰਤੂ ਰੋਪੜ ਜਿਲੇ ਵਿਚ ਸੰਨ 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਹਿਮ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਖਾਸ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ। 1986 ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇਂਦਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ, ਮਾਥਾ ਮਾਲਵਾ ਦੁਆਬਾ ਰੋਪੜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਅੰਬਾਲਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁਣ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਟਰੇਚਰ

ਸਭ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੋਧ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼, ਵਿਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ 8 ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਬਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਥ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲੇਖਣੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ।

ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ 3000 ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 1500 ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿਤਰਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੌਂਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਵੇ ਤੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਦਿਲੋਂ ਦਿਆਗ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕੇ। 1990 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ 23 ਵੱਡੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮ ਬੋਝੇ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਆਪਣੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਬਚਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ, ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ :-

ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 3 ਐਤਵਾਰ ਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦੋ ਦੀਵਾਨ ਕੁੱਲ 5 ਦੀਵਾਨ ਪੱਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

- ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਖਲੋਂਗੀ (ਬਠਮਾਜਰਾ) ਨੇੜੇ ਸੋਲਟੈਕਸ ਬੈਰੀਅਰ ਵਿਖੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੋ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਬਨੁੜ ਅਤੇ ਰਾਜਪੁਰਾ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹਰ ਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਚੰਗਰ ਹਿਰਦਪੁਰ (ਰੋਪੜ) ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਹੋਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੁਬੀਆ ਨੰਗਲ ਯੂ.ਪੀ. ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਲਾਪੁਰ ਯੂ.ਪੀ. ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਭਰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਨਹੋੜੇ - ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਟਵਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੇਡਨ/ਵਾਲਸਲ - ਸ. ਅਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁੱਖਰ (ਰਾਜ), ਭਾਈ ਜਗਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੁਗੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ, ਨਿਰੰਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਟਰਾਂਟੋ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਸ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ - ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਬਾ ਜੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੇ ਆਪ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਾਇਆ, ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਐਨੀ ਬਦਬੋ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਨੇੜੇ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਲਦੇ ਪਾਟੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੋਢਾ ਤੇ ਮਦਦ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਵਲੰਟੀਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀਆਂ, ਡਾਈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਖੋਂਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਸਹਾਇਤਾ ਬੜੇ ਸਾਇਨਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਂਟ ਲਗਾ ਕੇ, ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪਰਚੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਆਈਟਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਟਾ, ਚੌਲ, ਖੰਡ, ਘੀ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ, ਗੁੜ, ਚਾਹ, ਸਾਬਣ, ਦਾਲ, ਹਲਦੀ, ਆਲੂ, ਆਦਿ 21 ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਨਕਦੀ ਨੈਂ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸਿੱਖ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਜੁਲਾਈ 1993 ਵਿੱਚ ਸੈਂ ਵੀਸਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ 25 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 10 ਟਰੱਕ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਖੇਸ ਕੰਢਲ ਆਦਿ ਅਤੇ 20 ਟਰੱਕ ਰਾਸ਼ਨ 21 ਆਈਟਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਘਰੀਂ ਵੰਡੇ ਗਏ, 45000 ਹਜ਼ਾਰ ਪੈਕਟ ਸਿਲੇ ਹੋਏ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ 200 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਪੜੀਆਂ, ਬੂਟ ਤੇ ਕਿਰਾਥਾਂ ਤੇ 1,86000 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ੈਦੀ ਤੇ ਪੇਂਟ ਕਰਵਾਇਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਨਕਦ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੜਕੇ ਨੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਜ ਹੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਜ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਭਾਏ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਖੁਦਕੀ ਨਦੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਲਈ 9500 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸੋਸਵਾਂ ਨਦੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਲਈ 16000 ਰੁਪਏ ਦਿਤੇ ਗਏ।

ਬੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ - 26 ਜਨਵਰੀ 2001 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਬੁਚਾਲ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉੱਡ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਇਕੋ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਲਹੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੌਰਵ ਨਦੀ ਸ਼ਾਬ ਲਖੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਕਵਾਈ ਹੇਠ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ 17 ਟਰੱਕ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ 33 ਟਰੱਕ ਗੁਜਰਾਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਬੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ 37 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਨਾਜ, ਦਾਲਾਂ, ਸੁੱਕਾ ਦੁੱਧ, ਘੀ, ਅਥਾਹ, ਗੁੜ, ਵੇਸਨ, ਚਾਹ ਪੱਤੀ, ਖੰਡ, ਚੌਲ, ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ, ਮੱਠੀ, ਕਪੜੇ, ਕੰਢਲ, ਸਫੈਟਰ, ਅਣਸੀਤੇ ਕਪੜੇ, ਜੋੜੇ, ਚਾਦਰਾਂ, ਦਰੀਆਂ, ਡਰਪਾਨਾਂ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਟਰੱਕ, ਨਹਾਉਣ ਕਪੜੇ ਧੋਣ ਦਾ ਸਾਬਣ, ਸਟੋਪ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਬਾਲਟੀਆਂ, ਤੁੱਜੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ ਆਦਿ ਸਨ। ਸਮੱਗਰੀ ਦੀਆਂ 30-32 ਆਈਟਮਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਇਨਿਫਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ 32 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 7 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਟੈਂਟ ਤੇ ਕੰਢਲ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਟ, ਬਿਸਤਰੇ ਤੇ ਟਾਰਚਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਢਲ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਚਿਲਾ ਫੁੱਲ, ਲੁਹਾਨਾ ਬਿਠਿਆਠੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੋਗਰ ਚਲਵਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਲੰਟੀਅਰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਹੋਡ ਡੁਆਟਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 5:30 ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੀ ਨਾਲ ਗਈ ਸੀ। ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਕਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ, ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਕਾਂ ਪਿਆ ਹੀ ਹੋ ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਅਸਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਉਹ ਅਕਬਰੀਯ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਫੈਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਾਨ ਵੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਲੰਘਦੇ ਹਸਤੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੋ ਰਤਫਾੜੇ ਵਾਲੇ ਚਾਢਾ ਕੀ ਜੇ ਦੀ ਸੁੰਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਦੋਬਰੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਏ।

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਖੇ ਸੁਨਾਮੀ ਸਮੇਂ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੇ ਮਿਸਾਲ ਸੇਵਾ - ਗੁਰ ਪੀੜਾ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪਾਈ ਗਈ ਪਰਪਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਾਤਕ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮੇਂ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਰਮ ਪੁਸ਼ਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਭੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸ਼ਾਬ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਸੁੰਦਰੀ ਬੁਚਾਲ ਦੇ ਕਹਿਰ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਰਬੇ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਬੁਚਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ :- 8 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਦੀ ਸਵੇਰ ਆਮ ਵਾਂਗ ਸੂਰਜ ਉਠੇ ਹੋਣ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕਰਕਟ ਬਦਲੀ ਕਿ ਇਹ ਸਵੇਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ ਹਰੋਕ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਬੁਚਾਲ ਨੇ ਲਗਭਗ 70,000 ਹਸਤੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਮੌਤ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਪੁਕਾਰ ਜੁਟਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੀਰਤੀ ਜੀਵਨ ਮਲਵੇ ਦੇ ਢੋਰ ਹੋਣ ਬੁਚਾਲ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਆਥਰ ਦਾ ਚਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੁਚਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਨਿਅੰਤਰਣ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂ ਉਪਰ ਹਸਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਖਣਾਈ ਗਈ ਵੈਨਸਿਗ (ਕੰਡਾ ਭਾਰ) ਦਾ ਵੀ ਕਥਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਖਾਰਡਰ ਦੇ ਦਿਲਾਭਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਅਰਾਹ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਲਕਿਆਂ ਹੇਠ ਦਬੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੁਣ ਵੀ 68 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਉਸ਼ਮਾ ਵਫ਼ਤਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦਾ ਜੀਵਤ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿਸ ਦਾ ਬਿਲਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 8 ਅਕਤੂਬਰ 2005 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਉਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਾਰਾਮੁੱਲਾਂ, ਉੱਤੀ, ਆਦਿ ਆਏ ਭਿਆਨਕ ਬੁਚਾਲ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਸਮੇਂ ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਬਹੁਦੀ ਹੌਡ ਭੰਨਵੀਂ ਠੰਢ ਸਮੇਂ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡ ਕੇ ਆਏ ਹਨ।

ਸਤੰਬਰ 2010 ਵਿੱਚ ਅਫ਼ਜ਼ਲਗੜ੍ਹ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ :- ਫੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਅਫ਼ਜ਼ਲਗੜ੍ਹ, ਅਕਸਰ, ਹਰਿਦੁਆਰ, ਬਿਜਲੌਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ 177 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਭੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਚੰਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਨੰਗਰ ਨੈਂ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਦ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਠ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਜਾਨ, ਮਾਲ, ਭੰਗਰ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਸਮਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। 10-12 ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤਬਾਹ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਵਸਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 20 ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਢਿੱਲੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤੇ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੀਠਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੀਂਹ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਈ ਸਭਕਾਂ ਤੇ ਉਤਰ ਆਈ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਿਹ ਵਛਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਤਰਪਾਨਾਂ, ਡਨ ਢੰਕਣ ਵਾਸਤੇ ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਹਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਜੁਲਾਈ 2013 ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਖੰਡ ਤਰਾਬਦੀ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ :- ਉਤਰਾ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਬ ਲਖੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੰਥੋਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਬਾ ਨਿਆ ਗਿਆ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸਿੱਖ ਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨੰਗਰ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਤਰਾ ਖੰਡ ਤਰਾਬਦੀ ਵਿਖੋਂ ਆ ਰਹੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨਦੀ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਦੇ ਉਤੇ ਲੰਗਣ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲਗਭਗ 15 ਦਿਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 20-25 ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ 13-ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਹੋਈ ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ

ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਪਿਛਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਆਯੂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਦਿਆਂ ਜਪੁਜੀ

ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮੁਲਮੰਤਰ ਦੇ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸਦਕਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਜੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਪਾਠ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤਾਕਿ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਰਿਵਿਊ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਪੂਰੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸਪੱਨਤਾ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ।

ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 15-09-2013 ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਲੜੀਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 4 ਤੋਂ 5 ਸਿਮਰਨ, 5 ਤੋਂ 7 ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਉਪਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 3.30 ਵਜੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਸਮਾਂ 6 ਤੋਂ 10.30 ਦਸਿਆ ਗਿਆ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਮੇਟੀ ਨਿਗਰਾਨ ਕਮੇਟੀ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ - ਵੱਡੇ ਪੰਡਾਲ, ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਪਾਉਣ, ਲਗਾਉਣ, ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ, ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ, ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਲਈ ਕੈਸਟਾਂ, ਸੀ.ਡੀ.ਜ਼, ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਸੰਦਾ ਪੱਤਰ, ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ, ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭੁਲਾਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜਣੇ; ਸੁਆਗਤੀ ਕਮੇਟੀ, ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਐਡ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ, ਸ਼ਾਮਿਆਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਲਾਈਟ ਅਤੇ ਸਾਊਂਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ, ਲੰਗਰ ਲਈ ਬਰਤਨਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ, ਲੋਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ, ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਬਾਲਣ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਲੋਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਦੁੱਧ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਬ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸਾਰੇ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਫਲੌਸਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਅਰ, ਰੂਡੇਦਾਨ ਇਤਿਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਟਰੈਫਿਕ ਕੰਟਰੋਲ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਅਰ, ਪਹਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਸਤਰ, ਡੈਕੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਬੈਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਤਿਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ਼ਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦਰ ਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਨ ਹੋਈ।

ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਨਿਕਾਸ। ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਸਟੇਜ ਦੀ ਸਜਾਵਟ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਸਿਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਸਿਰੋਪਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ। ਸੀ.ਡੀ.ਜ਼, ਫੋਟੋਆਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਟਾਲ। ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਗੱਠੜੀ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਗੁਆਚੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਦਫਤਰ, ਭੁਲਾਹਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ। ਸਰੋਵਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਤਿਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੱਨਤਾ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਜਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸਪੱਨਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ, ਸੇਵਕਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਪੱਨਤਾ ਲਈ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਤੁੰਟ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਏ ਗਏ।

ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 26 ਅਕਤੂਬਰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਦਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਧੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫਰਨਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਨਾਮੀ ਇਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਫੌਜੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਆਰਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਆਪ ਨੇ (accept) ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਗੋਂ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਘੱਟ ਦਰ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦਿਵਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਆਪ ਨੇ 1966 ਤਕ ਸਿਵਲ ਸਕੱਤਰੇਤ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ 'ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ' ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਿਸਟਰ ਫਲੈਚਰ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸਲਾਹੁਣ ਪੱਤਰ' ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਆਪ ਬਕਾਇਦਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਸਟਾਫ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਾਲ 'ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?' ਇਸ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਉਤਰ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕੀਤੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਆਪ ਜੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਜਥੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਆਪ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਮਾਇਕ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਸੁਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣੂੰ ਸਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਦਾਨ ਦਿਤਿਆਂ ਧਨ ਘਟਦਾ ਹੈ? ਆਪੇ ਹੀ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਭਾਈ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਭਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰੋ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਜੰਗਲ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਬੀਜ intensive cultivation ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਭਰੇ ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਸਦਕਾ ਬਰਕਤ ਪਈ। ਕਾਰਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵਧੀਆ ਮਕਾਨ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪਸ਼ੂ ਗਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਖਰੀਦੇ।

ਆਪ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਤ, ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗਲਤ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਦਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਧੁੰਦੀ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ ਬਣਿਆ, ਕੀ ਇਹੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖੀ

ਹੈ? ਜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖ ਤਰਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਬਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਲੋਕੀਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਇਸ ਯਤਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਆਪ ਸਾਂਭੋ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਗਲਾ ਰਾਹ ਦੱਸੋ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਂਥਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਕੰਮ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਨਿਰਉਤਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹਜ਼ੂਰ! ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ 1974 ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਲਵੋ, ਪਰੋਜੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਤੇ ਜੀਪ ਲੈ ਲਵੋ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਗਿਆ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਆਪ ਨੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟੀ ਬਖਸ਼ੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਆਪ ਮੇਰੀ ਹੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਵੋ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਹੀ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਵੋ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਹੀ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੈ ਹੋਰ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ 'ਤਿਆਗ'।

ਸੰਨ 1975 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ, ਪੰਚ ਭੂਤਕ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਅਕਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। 1978 ਵਿਚ ਆਪ ਅਚਾਨਕ ਫਾਰਮ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੇਦ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਰਨ

ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਟਾਪਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖੁਸ਼ਕ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸੰਤ, ਸਾਧੂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਕਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਰਹੂ ਰੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਤਮਾਕੂ ਜਰਦੇ ਖਾਣੋਂ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁੰਗੇ ਤੇ ਮੜੀਆਂ ਮਸਾਣੀਆ, ਮਾਤਾ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਥਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਮਝਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਥਲਪੁਰ ਵਾਲਿਆ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਰੋਪੜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਅੰਬਾਲਾ ਤੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਿਖਾ ਕੇ, ਪਰਨਾ ਫੇਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਭੋ-ਇਹ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਭੋ।" ਇਹ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੱਟੀ, ਬਟਾਲਾ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਤੋਂ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪੁਜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ 1986 ਵਿਖੇ ਇਕ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ 11 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਤੋਂ ਮੁੱਲਾਪੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਪਲੈਕਸ 60 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹੈ, 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡਪਾਠ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਡਾਇਰੀ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਆਪ ਹੀ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਲਈ ਪੱਕੇ ਕਮਰੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਮੋਟਲ ਟਾਈਪ ਕਮਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਵੀ ਸਤਿ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਵਖਿਆਨ ਦੀਆਂ 1000 ਤੋਂ ਉਤੇ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ dub ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੋਮਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਤੇ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਡੱਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀ ਕਰਕੇ ਮੁਫਤ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਡਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ, ਗਰੀਸ, ਹਾਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੈਂਟਰ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਮੀਡੀਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਟਰੇਚਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 45 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ 25, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 16 ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇ universal ਸੰਦੇਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਪਿਆਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਵਿਚ ਕੇਵਲ 4000 ਕਾਪੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 20 ਸਫਿਆਂ ਦਾ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵੀ ਛਪਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਹੱਦ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਜਿਥੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ 12 ਦੀਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਟੈਂਪਲ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ, ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਇਥੇ ਹੀ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ।

ਆਪ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀ ਦਾ ਐਸਾ ਅਸਰ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਟੁੱਟੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਸਨ।

2001 ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ, ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ, ਜੋ ਸੇਵਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

*****

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ - ਵੀ.ਡੀ.ਓਐੱਸ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਆਡੀਓ, ਵੀ.ਡੀ.ਓ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਆਂ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਿਆ? ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭਕ 'ਦੋ ਸ਼ਬਦ' ਇਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੇਰਵਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਤ ਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜੀ।

ਪੁਸਤਕ - ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ (ਸਤੰਬਰ 1994)

"ਦੋ ਸ਼ਬਦ" : ਸੰਨ 1974 ਦੇ ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਿਆਰੇ ਮਿੱਤਰ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਫਾਰਮ, ਤਹਿ: ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਾਮਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ) ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਤਰਾਈ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ, ਯੂ.ਪੀ. ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਪੰਜਾਬ) ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ "ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ।" ਉਸ ਵਕਤ ਆਪ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪੜਦਿਆਂ ਉਹਲੇ ਦੂਰ ਆ ਰਹੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਚ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਲੈਕ ਅਤੇ ਵ੍ਹਾਈਟ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਹੀ ਰੀਲਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਰਕਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਫਾਰਮ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਬੋਝ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਮਹਾਰਾਜ, ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੈਣੇ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਪਾ ਦਿਓ।"

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਚੋਲਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1975 ਵਿਚ ਹੀ ਅਗਸਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਦੇ ਪੜਦਿਆਂ ਥੱਲੇ ਦਬ ਗਿਆ। 1985 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਲਤੋਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ, ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਮ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਖਿਆਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਅਪ੍ਰੈਲ

1985 ਵਿਚ ਬਣੀ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਅੱਜ 26 ਜੂਨ, 1994 ਤੱਕ 436 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 1278 ਆਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਮਸਕਟ, ਡੁਬਈ, ਬਹਿਰੀਨ, ਕੂਵੈਤ, ਗਾਂਗਕਾਂਗ, ਇਟਲੀ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੇਪਾਂ ਤੋਂ ਹਫਤਾਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਝਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਆਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਛਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਚੋਣਵੀਆਂ ਟੇਪਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ। ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਸਗੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਉਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸੱਜਣ ਇਹ ਕਿੰਤੂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ (" ") (,) ਅਤੇ (;) ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵਖਿਆਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਤੇ ਪੁਆਧ, ਰੋਪੜ ਆਦਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਜਾਨਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ

ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਖਿਆਨਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸੱਤ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ 21 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਸਥਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭਟਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਜਪ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਮੁੰਹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ, ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਿਸੇ ਆਰਥਕ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ, ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ-ਮੁਆਫਿਕਤਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਖੋਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਹਾਰਦਿਕ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਦੇ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਵਿਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਚੌਦਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਥਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਕ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਕਾਪੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋਏ 'ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ' ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਮੂਰਖਾਂ ਤੋਂ ਅਰਥ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਪੂਜ ਸਤਿਕਾਰ ਮੂਰਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਲੀਨ ਅੱਗੇ ਡੰਡਵਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਛੱਜੂ ਨੂੰ ਪੰਜੋਖਰੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਸੀ ਇਵੇਂ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਇਕ ਸਧਾਰਣ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ

ਸਮਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਸਫਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਤਾਣ, ਆਪਣੀ ਸੂਝ, ਆਪਣਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਣ।

ਸੰਪਾਦਕ ਵਲੋਂ :

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ - ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਵੇਂ ਏਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋਇਆ? ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕਿਵੇਂ ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ 'ਹਉਮੈ' ਵਿਚ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਹੋਈ? 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਆਵਾਗਵਣ ਕੀ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਭਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ, ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਵੇ? ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ? ਉਹ ਸਾਧਨ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਰਹੇ? ਹੁਣ ਦੇ ਲੋਕ-ਆਚਰਨ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕੀ ਹੈ?

ਅਬ ਕਲੂ ਆਇਓ ਰੇ॥ ਇਕ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ॥

ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ॥

ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ॥

ਅੰਗ - 1185

ਹੁਣ ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਰਗ - ਕਿਵੇਂ ਸੋਖਾ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਮਾਰਗ ਹੈ? ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਨਾ ਹੈ? ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਸਤਿ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਣਾ ਹੈ? ਨਾਮ ਜਪ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ?

ਘਰਿ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਅੰਗ - 1291

ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ? ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਹਉਮੈ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ? "ਸਭ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ", ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ? ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉੱਚਾ ਚੁਕਣਾ ਹੈ? ਸਮ ਅਤੇ ਦਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਖਣੀਆਂ ਹਨ? ਪੰਛੀ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਬਿਹੰਗਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ? ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੀ ਉਪਚਾਰ ਹੈ? ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਜਲਾ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਸਚਖੰਡ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਣਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ਪੁਸਤਕ - 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ'

ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਚੌਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ - ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ? (ਅਪ੍ਰੈਲ 1995)

"ਦੇ ਸ਼ਬਦ" ਮੇਰੇ ਹਿਤੁ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਫਾਰਮ, ਰੁਦਰਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ (ਯੂ.ਪੀ.), 1973 ਵਿਚ ਪ੍ਰਲੋਕ ਗਮਨ ਕਰ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ। ਪਿਛੇ ਬੀਤੇ ਪੈਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਛੱਡਦਾ ਗਿਆ। ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ 31.10.78 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਰੋਪੜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਘਾੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੀ ਸੀ। ਜਗਤ ਜੂਠ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ, ਗੁੰਗਿਆਂ, ਦੇਵੀਆਂ ਤੇ ਵਹਿਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਗੁਸਤ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵੇਸਲਾ ਸੀ। ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਰਬਲ ਅਸਰ ਸੀ। ਨਸ਼ਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਜਗਤ ਜੂਠ, ਜਰਦਾ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਰਮ ਸੀ। ਕੋਈ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ, ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 1986 ਤੀਕਰ ਸਾਰਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਹਿੰਦੂ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਲਲਤੋਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ (ਹੁਣ ਦੇ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਭੀ ਵੱਧ) ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਇਸ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਅਸਾਡਾ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੁੱਲ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉਹਲੇ ਛੁਪੇ ਪਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗਿਆਤ ਹੋਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਭੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਿਆ; ਬਹੁਤ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤੀਕਰ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਖਰਚਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਨਾਗਨ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕਰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਛੁਡਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸਾਂ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੀਕਰ 550 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ 1600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਪੀਰ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਤ ਲਈ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਜੀ

ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਪੰਜ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੰਜ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੰਜ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਡੂੰਘੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੋਲੀ ਪੁਆਧੀ ਅਤੇ ਤਿਹਾੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕਰਣਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਮਤਲਬ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਤ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਉਹ ਲੋਕ ਗਾਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਦੀ, ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਥ ਵਸਦੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੀਕਰ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ, ਨਦਰ ਸਦਕੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ, ਆਪਣਾ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੇਹਰ ਸਦਕੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਪਰਵਾਣ ਪੁਰਖ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੈਸ, ਹਾਣ-ਲਾਭ, ਹਰਖ-ਸੋਗ ਦੇ ਦੁੰਦਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਕੇ ਸਮ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ, ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਰ ਹੋਇਆ।

ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਤਿ ਦੀ ਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਜੀਵ ਭਾਵ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੀਆਂ ਘੁਮਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ, ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ 'ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਕੇ ਪਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਖੋਜੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਤੱਖ ਕਰੇਗੀ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ = ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 1 (ਜੂਨ 1996)

"ਆਦਿਕ" ' - ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੂਨ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਛਪਾਈ 25000 ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕਵਾਦੀ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅੰਕਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁਕਵੇਂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰਲੀਆਂ ਪੇਂਡਲੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੂਝ ਤੋਂ ਉਤਾਹ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਪੜਤ ਤਕ ਲੋਚਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਢਾਰਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਕੇਵਲ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ, ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਪੁੱਛਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਜਗਿਆਸੂਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਨਵੇਂ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਹੀਰੇ ਰਤਨਾਂ ਵਰਗੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲੀਅਤ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਬਚਨ ਲੜੀਬੱਧ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਟੋਲ੍ਹਾ-ਟੋਲ੍ਹੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਇਕ ਔਕੜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਗਾਹਕ ਹੁਣ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਅਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਾਨੂੰ ਐਨੀ ਤੀਬਰ ਜਗਿਆਸਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਡੇ ਸਟਾਕ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ Office copy ਮਿਲਣੀ ਵੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗਹਿਰੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਖਰੀਂ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਾਉਣ ਕਰਕੇ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੰਮ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੰਮਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਗੰਮ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਅਗੰਮ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪੂਰਨ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਖੋਜੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤ ਦੇਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ ਤੋਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਖਰਚ ਮਾਤਰ 20 ਰੁਪਏ ਫੀ ਕਾਪੀ ਕੀਮਤ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜਣਗੀਆਂ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਪਾਠਕ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਨਿਗੁਣੇ ਯਤਨ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੇਗਾ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਹਿੰਦੀ National language ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਕਾਲ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੀ/ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਫਰਵਰੀ 1996 ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤੀਬਰ ਜਗਿਆਸਾ ਦਾ ਪਤਾ ਫਰਵਰੀ 1996 ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ 5000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ, ਯੂ.ਪੀ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬੰਗਾਲ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਬਿਹਾਰ, ਕਲਕੱਤਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਮੁੰਬਈ ਤੱਕ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਆਸ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ 10000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਪਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਪੁਸਤਕ ਸੀਰੀਜ਼ ਪੁੱਜਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਦਾਰਾ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਅਤੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਧੁਰ ਹਿਰਦਿਓਂ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਆਪ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਭਰੇ ਪੱਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ - ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 2

"ਕੁਝ ਜਾਣ ਲਈ" : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਦਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪਾਠੀ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਅਗਾਹਾਂ ਹੀ ਅਗਾਹਾਂ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੋਜੀਆ, ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੱਥ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਪੁਸਤਕ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਛਪ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ, ਜੋ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 6 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਜੀ' ਪੁਸਤਕ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੁਮ ਪਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਉਮਾਹ ਉਠਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣੀਏ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਬਹੁਤ ਹੀ scientific (ਵਿਗਿਆਨਕ) ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਖਾਲੀ, ਵਾਰਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਉਚੇ ਤੋਂ ਉਚੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨਾਂ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਪਰਤ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹਨ। ਅੱਜ (4-9-96) ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ 30-40 ਮੈਂਬਰ ਦੂਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕੱਟ ਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਹੀ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਦੂਰੀਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਵਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਇਕ-ਇਕ ਘੰਟਾ ਡਰਾਈਵ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਆਲਸ ਦਾ ਬੱਲ ਚੱਲਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਈਏ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਘੇਰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਪੁਮ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਕੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਫੇਰ ਅੱਠੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਫੈਲਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਕਦੇ ਵੀ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੁਚੱਜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ 'ਓ ਆ' ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ

ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਲ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਰਵੋਤਮ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਪੁਸਤਕ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ, ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਧ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 3

ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦੇ ਭਾਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਭਾਗ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਛਪ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੰਤ ਰਹਿਤ, ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੜੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਮੋਲ ਬਚਨ ਇਕੋ ਥਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਉਪਬਲਪ ਕਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਮੁੱਲ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਚਨ ਸ਼ੀਘਰ ਨਹੀਂ ਟੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਚੋੜ ਕੱਢ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਰਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਾਡੀ ਇਕੋ ਇਕ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ, ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਬਚਨ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 4

ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸੇ ਬਚਨ ਘਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਗੁਪਤ ਰਸਤਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੇ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਭੀ, ਸੂਫੀ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ, ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਤ ਮਤਾਂਤਰਾਂ ਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰਤਿ ਸਬੰਧਿ ਮਾਰਗਿ ਹਠ ਯੋਗ, ਰਾਜ ਯੋਗ, ਸਮ ਯੋਗ, ਬੁੱਧ ਯੋਗ, ਭਗਤ ਯੋਗ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਯੋਗ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਵਾਂ?

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੀ ਪੁਸ਼ਿਥਿਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਅਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ, ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਅਤਿ ਗਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਵੋ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਅਸਾਨੂੰ ਉਹ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੈ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਸ਼ਰਧਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ wave length ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ, ਪੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਪਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਜਲ ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ; ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਭਗਤੀ, ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਮਤਕਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿਚ - ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਨੂਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਦਿ ਲੇਖ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਸੁਖੈਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਡੀ.ਲਿਟ. ਦਾ ਲੇਖ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 5

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਵਾਂ ਭਾਗ ਹੈ ਜੋ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਚਨ, ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਰੇ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੱਪਮ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਮੋਲ ਸਨ ਜੋ 30 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਸੰਕੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿ ਗਏ। ਦੂਜਾ ਇਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਯੂ ਵਡੇਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਸੈਲ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਮ ਭੁੱਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਤਲ ਤੇ ਟਿਕੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਹੁਲਾਰਾ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਤਲ ਤੇ ਉਭਰ ਆਉਂਦੇ। ਜੇ ਇਹ ਕਲਮਬੱਧ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਮੋਲ ਬਚਨ ਅਣ-ਛਪੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਚਨ ਸੂਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਲੋਚਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਉਮਾਹ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਭੁੱਲਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤੇ ਮੁਬਾਰਕ (ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ) ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨੋਟ ਬੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਐਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਬਚਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਗਾਡੀ ਰਾਹ (highway) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਲੇਖ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਕਿਆ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਛਾਪੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੋ ਸੰਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਤਾ ਤੇ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਲੇਖ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਉਮਾਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਾਹ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਵਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵਧਦੇ ਜਾਈਏ। ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ, ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਵੰਦ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਾਰਗ ਜੋ ਸੱਚ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭੁੱਲਾਂ ਚੁਕਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਉਭਾਰਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਵਾ-ਵਰੋਲੇ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇਣ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਘੇਰੋ, ਸਗਮਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 6 (ਜਨਵਰੀ 1997)

"ਦੋ ਸ਼ਬਦ" - ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪੀਆਂ ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਛੇਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਛਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਤਿ ਅਮੁੱਲ ਹਨ ਜੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੰਡਦੇ ਰਹੇ ਜੋ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ-ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਏ, ਲੰਮੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਅਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਜੇ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਅਬਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਨ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਵਿਖਾਵੇ ਤੋਂ ਉਚੇ ਉੱਠ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਝ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਕੁਤਾਹੀ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਵਿੰਗੇ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਕੁਝ ਐਸੇ ਸਨ ਜੋ ਜਨਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵਰਗਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਨਬਲਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ, ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵਿਚ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਾਲੇ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਐਓਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਮਾਤ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ 70-75 ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਥੇ ਨਾਮ, ਹੁਕਮ, ਸ਼ਬਦ, ਗੁਰੂ, ਸੇਵਾ ਵਰਗੇ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਖੰਡ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਕਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕੇ ਦਾ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਵਕਤਾ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਨਿਯਮ-ਬੱਧ ਅਤੇ

ਲੜੀਬੱਧ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਬਚਨ ਢਾਈ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਸਰਵਿਸ ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨੇਬਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਮਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਅਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬੋਧੀ ਨਿੰਗਰ (intensive) ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਉਥੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਬਾਦਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ (cattle lifting) ਅਤੇ ਕਤਲ (hit man) ਵਰਗੇ ਘਿਨੌਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਅੱਜ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ, ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਦੋ ਜਥੇ ਸਾਰੇ ਤਰਾਈ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਜੋ ਬਚਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਹ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਮਿਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਐਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਫੁਰਸਤ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਲੱਖ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ 70 ਲੱਖ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨਕਦ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 1000X250 ਫੁੱਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਦਿਵਾਏ ਗਏ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਪਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਖਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮੋਖ ਤੇ ਛਪਾ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੜੀ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਚਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਕਲਿ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਆ, ਮਨ ਮਵਾਸੀ (ਆਕੀ) ਰਾਜਾ, ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ, ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ,

ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ, ਗੁਣੀਆਂ ਗਿਆਨੀਆਂ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਰਗ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੇਧ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣਗੇ।

ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਛਾਪੀਆ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ 1982 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1996 ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਸਦੀਆਂ 2200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 700 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੀਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 15-15 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ ਲਏ ਇਹ ਟੇਪਾਂ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਰੋਤੇ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਤੰਗ ਘੁਟਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਗਿਲਾਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ, ਸੂਝ ਅਤੇ ਲਗਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਜਰਾਤੀ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਨਿਉਜਰਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, Turlock, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ Bio-Data ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਮੰਡਲੀ ਸਮੇਤ ਅਸਾਨੂੰ ਭੇਜੇ। ਅਸੀਂ ਮੰਦਰ ਵਲੋਂ sponsorship ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ, ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਉਹ (ਬਾਬਾ ਜੀ) ਆ ਕੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਅਸਾਡੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਉਤਸੁਕ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਸੀਂ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਛੇਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਸੰਮਿਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਸਾਡੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਉਚਰਦੇ ਹਨ।

ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ, ਭਾਗ - 7 (ਦਸੰਬਰ 1997)

"ਦੋ ਸ਼ਬਦ" - ਅਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਲੋਂ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਭਾਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਿਆਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੇ ਵੇਖਾਲਾ॥
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਸੋ ਇਸ ਅਗੰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਗੰਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਛੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੋ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਚਨ ਪਾਠੇ ਨਾਲ, ਸਿੰਧਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ, ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਲੇਖ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ 'ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤ' ਹੈ, ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ -

ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੇ॥
ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਆਨੇ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਤ ਭਯੋ ਜਗਿ ਸਿਆਨਾ॥
ਤਿਨ ਤਿਨ ਅਪਨੇ ਪੰਥ ਚਲਾਨਾ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤਨਕਿ ਸਿੱਧ ਕੇ ਪਾਯੋ॥
ਤਿਨ ਤਿਨਿ ਅਪਨਾ ਰਾਹੁ ਚਲਾਯੋ॥
ਪਰਮੇਸਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਹਿਚਾਨਾ॥
ਮਮ ਉਚਾਰਤੇ ਭਯੋ ਦਿਵਾਨਾ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤਾਰਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਰਿਆਦਾ ਚਲਾ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਤਬ ਹਰਿ ਬਹੁਰ ਦੱਤ ਉਪਜਾਇਓ॥
ਤਿਨ ਭੀ ਆਪਨਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਓ॥
ਕਰ ਮੋ ਨਖ ਸਿਰ ਜਟਾ ਸਵਾਰੀ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰੀ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਰਖ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਤਖਤ ਛੁਡਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਪਾੜ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਵੀ ਕਾਠ ਦੀ ਕੰਠੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾ ਵੀਚਾਰੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਨਤ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਫਸ ਗਏ, ਸਤਿਨਾਮ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾ ਹੋਈ। ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਮਰਦ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਤੇ ਭਿੱਜਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ

ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਸਦਕੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਟਾਵਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਤੇ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਨਾ ਹੀ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ -

*ਜਟਾ ਨ ਸੀਸ ਧਾਰਿ ਹੋ॥ ਨ ਮੁੰਦ੍ਰਕਾ ਸੁਧਾਰਿਹੋ॥
ਨ ਕਾਨ ਕਾਹੁ ਕੀ ਧਰੋ॥ ਕਹਿਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸੇ ਮੈ ਕਰੋ॥*

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਕੋਈ ਤਰਕ ਵਾਲਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਰਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਉਪਰ ਤਾਂ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਨਵਾਂ ਪੰਥ ਚਲਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਧਾਰਣ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਰਕ ਸਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਅਹੁੜਦਾ।

'ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਵੀਂ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖਰੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਹੀਣਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਸੂਦਰ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਰਗ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਮਨੂੰ ਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿੱਤਾ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਰਗ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਵੇਂ ਮੂੜ੍ਹ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਬੰਦਾ ਖਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਖਤਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨਿਖੱਟੂ ਵੈਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੈਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਭਾਵੇਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਤ ਅਤੇ ਅਛੂਤ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ। ਖਤਰੀ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੂੜ੍ਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵੈਸ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਧਨ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉਪਰ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੂਦਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਲਾਇਕ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਹੀਣ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਵਰਗ ਹੋਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲਗਦਿਆਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਭਿੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤੀਕਰ ਵਹਿਮ ਪੁਸਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪੈਰ ਲਗ ਕੇ ਧਰਤੀ ਭੀ ਭਿੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਅਛੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ Barriers (ਬੰਧਨ) ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਚ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਅਖੌਤੀ, ਹੰਕਾਰੀ, ਅਭਿਮਾਨੀ, ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

*ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੁ ਅਤਿ ਨੀਚੁ॥
ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸੁ॥*

ਅੰਗ - ੧੫

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਤਿ ਨਿੰਦਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਤੱਕਿਆ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਰਚੀ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਲਮ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕੈਂਸਰ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਣ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕ ਖਾਲਸ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ। ਖਾਲਸਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਹੈ। ਸਸ਼ਤਰਧਾਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਸ਼ਤਰੀ ਭੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੈਸ ਵੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੂਦਰ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ, ਉਠਾ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਕੇ, ਖਾਲਸ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਫੁਰਮਾਇਆ -

*ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥*

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਨੇਊ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਬਾਧੇ ਭਗਤ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ' ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾਉਂਦਾ। 'ਖਾਸਗਾਂ ਦਰ ਪਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕਰਾਇਆ।

ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ

ਪੂਜੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਜਗਿਆਸੂ ਉੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਨੇ ਸੱਤਵਾਂ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਕਰਾਵੇਗਾ।

ਪੁਸਤਕ - ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਭਾਗ-1 (ਦਸੰਬਰ 1996)

ਜਨਵਰੀ 25, 1973 ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ 12, 1973 ਤੀਕਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ-ਰਾਮਪੁਰ, (ਯੂ.ਪੀ.) ਲੱਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ 8 ਮਾਰਚ, 1973 ਤਾਈਂ ਤਰਾਈ ਦੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਜਪੁਰ, ਸਰਕੜਾ, ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ, ਨਾਨਕ ਪਤਾ, ਨਵਾਬ ਗੰਜ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਰੁਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਅਨਵਰੀਆ (ਫੈਜ਼ਗੰਜ) ਸੌ ਏਕੜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਅਸੀਂ ਖਰੀਦਿਆ। ਵੱਡਣ ਉਪਰੰਤ 50 ਏਕੜ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੇ ਜਿਸ ਵਿਚ intensive cultivation ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਅਬਾਦਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖ ਕੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ, ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਆਪਣਾ ਤਾਣ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਦਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਜੰਗਲ ਸ਼ੇਰਾਂ, ਚੀਤਿਆਂ, ਲੱਗੜ ਬਗਿਆਂ, ਬਘਿਆੜਾਂ, ਵੱਡੀਆਂ ਸਰ੍ਹਾਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਦ 25 ਫੁੱਟ ਲੰਮੇ ਤੇ ਡੇਢ ਫੁੱਟ ਚੌੜੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੱਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਜੰਗਲ ਸਨ। ਮੱਛਰ ਕਾਲ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਕੱਟਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੁਖਾਰ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਬਾਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਟੇਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ 20-25 ਸਾਲ ਜੰਗਲ ਪੁਟਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਏ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲੀ ਸੁਭਾਅ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ, ਸ਼ਰਾਬ ਅਪਣਾਅ ਲਈ। ਇਸ ਪਤਨ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਰਹੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਨਵਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਡੇਰੇ

(ਫਾਰਮ) ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਾਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ ਅਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਫਾਰਮ, ਰੁਦਰਪੁਰ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਨ। ਉਹ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਸਨ ਤੇ 683 ਏਕੜ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 7 ਜੁਲਾਈ 1973 ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਲੋਂ ਸੱਦਾ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਦਾ 8 ਜੁਲਾਈ 1973 ਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਾਥੀ ਦਾ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਸੀ।

19 ਜੁਲਾਈ 1973 ਨੂੰ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸਾਥੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ। 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਜੀਪ ਆ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਾਕੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲੈ ਲੈਣਾ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਗਸਤ 1975 ਵਿਚ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਅ ਗਏ। ਅਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਿਮੂਤੀ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ 1978 ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਸਰਵੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਸਤੂ ਘਾੜ ਦੇ ਇਸ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਏਰੀਏ ਵਿਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮੜੀਆਂ, ਗੁੱਗਿਆਂ, ਮਾਤਾ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ ਤੇ 95% ਬੰਦੇ, ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ, ਜੁਆਨ ਜਰਦਾ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਰੋਗ ਗੁਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਉਪਰ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਛੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਮਰਪਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1986 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ, ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ, ਦਰੀਆਂ, ਲਾਈਟਾਂ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਰਨੇ, ਸਿਰੋਪਾ ਕੋਈ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਜੋ ਕੁਛ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਆਉਣਾ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਿੰਡ ਰਾਣੀ ਮਾਜਰੇ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸਵਰਗਵਾਸੀ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗਹਿ-ਗੱਡ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉਪਰ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਖਾਸ ਮਹਾਰਤ ਹਾਲਸ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਤਰੇ ਉਪਰ ਤਿਆਗ ਤੇ ਦੂਜੇ ਉਪਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਇਸ ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸਾਡਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਭੁੱਲੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਦਲੀ ਹੁਕਮ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਸਾਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜੋ 800 ਰੁਪਏ ਅਸਾਥੋਂ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦੇ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। 107 ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟੈਕਨੀਕਲੀ ਕਮੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ dub ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਕ ਟੈਕਨੀਕਲ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, (ਪਤਨੀ) ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੀਨਰੀਆਂ ਲਿਆ ਕੇ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ 700 ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ dub ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਹੋ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਬਦਲੇ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ, ਹੋਰ ਕਈ ਆਸ਼ਰਮ ਪੰਜਾਬ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਬਣੇ। ਅਖੀਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਉਪਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ 1-4-1995 ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੀਘਰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਜ 25000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਏੜ-ਗੇੜ ਵਿਚ ਦੇਸਾਂ, ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਭ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਰਖਦੇ ਹੋਏ, ਘਾਟਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਲਗਾਏ ਦੀਵਾਨ ਜੋ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਦੀਵਾਨ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਸਨ। 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ' ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਛਪੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ' ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ 5000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਦੂਸਰੀ ਲੜੀ

ਵਿਚ ਪੀਰ ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਪੰਜ ਦੀਵਾਨ 'ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚੋਂ ਲੇਖ ਚੁਣ ਕੇ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਏ। ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ 6 ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ ਜੋ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨੋਟਿੰਗਮ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ?' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਛੇ ਦੀਵਾਨ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੁਕਮ-ਕਰਮ-ਮੌਤ-ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੂੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੈ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਹੀ; ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਖਿਮਾ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਦਾ ਮੈਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਸੁਚੱਜਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ? ਭਾਗ - 2 (ਸਤੰਬਰ 1997)

'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ' ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਪ ਲੈ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 1973 ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਮੰਨ ਕੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰੁਦਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਲਵੰਤ ਫਾਰਮ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਥਾਂ ਬੜਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਆਮ ਹੀ ਘੁੰਮਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਆਦਮ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ

ਘਟ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ ਆਬਾਦ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਂਗਟ ਪੈਰਿਬਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਛਪਰੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਤਨੀ ਹਨ, ਉਹ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਫੈਜ਼ਗੰਜ ਨਾਮ ਦੇ ਬੇਚਿਰਾਗ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਫਾਰਮ ਸੀ, ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਝਰੇ ਮੱਝਾਂ, ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਚੁਆ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਜੌਂਗੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰਖਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤਾ ਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾ ਦੇਵੇ। ਜੱਥਾ, ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਸੀ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਜਥੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਹਰ ਵਕਤ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਨਦੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਸਨ। ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਉਹ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਏਅਰ ਕਮਾਂਡਰ ਸਨ। ਦੂਸਰਾ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਦੀ ਉਪਰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਗੱਡ ਕੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੁਲੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਉਪਰੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜੱਥੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਨਵਾਬਗੰਜ, ਸਰਕੜੇ, ਬਾਜਪੁਰ, ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਲੱਗੇ। ਤਰਾਈ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਹੋਇਆ। ੪੫ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਥਰਾ ਕੀਤਾ। ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਥੇ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਉਹ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ। ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਸੀ ਤੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤਰਾਈ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ, ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਰਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਕੋਈ 700 ਏਕੜ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਆਪ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਾਰ ਲਈ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਨਵੇਂ ਆਏ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਵਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਰਾਈ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਪ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਜਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਗਿਆਨੀ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ ਕੁਰਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੱਢ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖਬਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਂਈ ਬਾਬਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ; ਆਪ ਵੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਸਮਾ ਆਏ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰੇਗਾ ਹੀ। ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਕਰੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਕਥਾ ਕਰਾ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ। ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਅਸੀਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦਮ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫੋਟੋਗਰਾਫਰ ਰੱਖ ਕੇ 107 ਫਿਲਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹੋਲਡਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਵਾਕਫਾਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। 1995 ਵਿਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਪਿਛੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਾਮ ਦਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਇਕ ਦਮ ਵਧ ਗਈ

ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਇਹ 33,500 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਰਚੀਆਂ ਜਾਣ। ਪੁਸਤਕ ਮਾਲਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਹ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' - ਭਾਗ 2 ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ 'ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। 5000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ 5000 ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾਈ ਗਈ। ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੋਰ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਛਪਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿੱਧੀ ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦਾ ਵੀ ਸਮਝ ਜਾਵੇ, ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਪੁਸਤਕ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਗਏ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪੰਜਵਾਂ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਦੀਵਾਨ ਅਜੇ ਛਾਪਣ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਛਾਪ ਕੇ ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਕਥਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਮਲਸੀਹਾਂ ਵਾਲੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਅਭੇਦ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਈ ਫਿਰਨਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧ, ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ, ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਮਲਸੀਹਾਂ ਤੋਂ ਝਨਾਅ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਜੰਗਲ ਦੇਖ ਕੇ ਰੁਕਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਸੁਰਤ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਉਪਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਉਸ ਪਰਗਣੇ ਦੇ ਰਾਠ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਚਲਾਉਣਾ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੈਰਨਾ ਆਦਿ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ, ਝਾੜੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸੀ ਉਹ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਜਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ

ਉਹ ਗਿਰ ਗਏ। ਇਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਤੀਰ ਕੱਢਿਆ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਨੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ ਰਸੀਲੇ ਨੈਣਾਂ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਖਿੱਚ ਖਾ ਗਈ ਸੀ। ਨਿਰਮਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਟ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਖੇਪ ਗੱਲਬਾਤ ਉਪਰੰਤ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕੋਰੀ ਸਲੇਟ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪੁਸਤਕ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ', ਭਾਗ-2 ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਮੇਰੇ ਦੀਵਾਨ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੁਹਜ ਭੇਤ ਦਸਣ ਲਈ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਘੱਟ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਜੋ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਜਗਤ ਜੂਠ ਜਰਦਾ ਖਾਣਾ, ਸੱਪਾਂ, ਦਰਖਤਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਬਰਾਂ ਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ। ਇਹ ਸਾਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਵਰਤ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਐਨਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਅਕਤੂਬਰ 97 ਤਕ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਣਕਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣ ਗਏ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਸਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਢਾਲਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ, ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਬਚਨ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਾਫੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਭਾਗ - 3

'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ 'ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਭੁਲੇਖਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਪੋਥੀ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਬਚਨ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਪੰਗਤੀ 'ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਸ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਧਰੀ ਹੋਈ ਕਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜੋ ਬਚਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਿਆਂ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਰਹੱਸ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਨਾ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਜੋ ਬਚਨ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਧਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਓਹੋ ਧਾਰਨਾ, ਓਹੋ ਬੋਲੀ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਰੱਖੀ ਗਈ। ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਅੱਖਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਧਾਏ ਗਏ।

'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਝਾਕੀ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਐਉਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗੁਪਤ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਨਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਕ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਅਵਿਅਕਤ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਬੀਬਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੇ

ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਮੱਠ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹਨ, ਹਰ ਥਾਂ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖੇਚਲਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਸ਼ਰਾ ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮੋਅ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਰੂਪ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਸੁਣਨੀ ਮਹਾਨ ਰਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਤੀ ਤੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਣਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ 18 ਘੰਟੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹੰਝੂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੁਕੇ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਇਕ ਹੀ ਥਾਂ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਲੱਗੇ। ਹਰ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਮੋਹਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਚੌਥਾ ਘੰਟਾ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਰਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣਾ ਦਿਨ ਭਰ ਦਾ ਸਫਰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਜੇ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਰਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਨ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੋਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉਸਰੀ

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਉਹ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਜੋ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਹ ਬੋਲ ਸੁਣ ਲਏ, ਐਨੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਣਛੋਹੇ ਪਏ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਪਤ ਰਹੱਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਗਹਿਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 796 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਸੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਇਥੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਸੂਝ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦੱਸਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਮੈਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਝੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਤਿ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਇਕ ਕੰਢਿਆਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਵਗਣ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਮਝ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੂਝ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ, ਨਾਮ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚਲਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਉਪਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸੂਝ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧੋਅ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਮਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸੇਵਾ

ਕਰਨ ਵਿਚ, ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਾਈ ਹੋਈ ਜੋਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲਟਾ ਲਟ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ, ਉਚਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਉਸ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵਾਂਗੂੰ ਕਰੋ ਜੋ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੇਤੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ intensive ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕੀਤੀ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਅਨੇਕ-ਅਨੇਕ ਤਜਰਬੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਰੁਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਿ 'ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ' ਦਾ ਇਹ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ 900 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ, 2400 ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇਸਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸੂਝ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਮਨ ਚਿਤ ਲਗਾ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਫੋਕਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰਸ ਭਰੇ ਕੀਰਤਨਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ 18 ਘੰਟੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਏ, ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਅੱਖ ਸੁੱਕੀ, ਹੰਝੂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਗਿਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ Pin drop silence (ਮਹਾਨ ਚੁੱਪ) ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਛਾਈ ਰਹੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਉਤਾਵਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਨੂਪ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਸਰੋਤਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਨਿਚੋੜ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੋਝੀ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੁਸਤਕ - ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ (ਅਗਸਤ 1997)

ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਰਾਝੇ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ 108 ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ

ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸੁਝਾਓ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕਈ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਹਰੀ ਜਸ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੰਗਤ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

1991 ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਥੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦੋ ਜਥੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਇਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਮਨੀਮਾਜਰਾ, ਪੰਚਕੁਲਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਜੱਥਾ ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਅਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ। ਭੋਗ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਗੁੰਝੀ ਸਿੰਘ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੁਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਪਰ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਟਿਕਾਓ ਵਿਚ ਮਹਿਵ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਕ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚੋਂ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ, ਚਾਹੇ ਮੱਧ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਹੋਣ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੁਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗਰਮੀਆਂ

ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਈਦਾ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਦੋ-ਚਾਈ ਘੰਟੇ ਰਾਤ ਦੇ ਹੋਰ ਬਚਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੰਮੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਭਾਲੇ ਨਾ ਗਏ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਹਵਾ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੌ ਆਡੀਓ ਟੇਪਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਉਪਰ ਇਹ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਲਏ ਹੋਣ। ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਟੇਪਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਸ਼ੁਧ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਹ ਨਿਜੀ ਅਨੁਭਵ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੇਪਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 'ਸਤਿ ਬਚਨ' ਦੇ ਹੈਡਿੰਗ ਹੇਠ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਲੜੀ ਬੱਝਵੇਂ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ' ਇਸ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਰ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥

ਅੰਗ - ੧੪੬

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਰਤਿਆਂ ਦੇ ਚਾਉ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇਕ ਵਜੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ security ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ-ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਉਠ ਕੇ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। security ਵਾਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਦੱਖਣੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸੀ, ਕੁਝ ਆਸਾਮ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੀਡਾ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਝਖੜੁ ਝਾਗੀ ਮੀਹੁ ਵਰਸੈ ਭੀ ਗੁਰ ਦੇਖਣ ਜਾਈ॥

ਸਮੁੰਦ ਸਾਗਰੁ ਹੋਵੈ ਬਹੁ ਖਾਰਾ ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘਿ ਗੁਰ ਪਹਿ ਜਾਈ॥

ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਲ ਬਿਨੁ ਹੈ ਮਰਤਾ

ਤਿਉ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਰਿ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੨੫੭

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਖਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਦੇ,

ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਰੋਕ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ, ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਅਫਸਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੜਬੜ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਏਰੀਏ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨੇਕਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਸੁਖ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਘਰ ਨਾਰ ਸੁ ਤਾਰਾ ਲੋਚਨ ਰਾਣੀ।
 ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਗਾਂਵਦੇ ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।
 ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਾਗਿਆ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਿਖੰਡ ਵਿਹਾਣੀ।
 ਰਾਣੀ ਦਿਸ ਨ ਆਵਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਰਤ ਗਈ ਹੈਰਾਣੀ।
 ਹੋਰਤੁ ਰਾਤੀ ਉਠ ਕੈ ਚਲਿਆ ਪਿਛੈ ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ।
 ਰਾਣੀ ਪਾਹੁਤੀ ਸੰਗਤੀਂ ਰਾਜੇ ਖੜੀ ਖੜਾਉਂ ਨੀਸਾਣੀ।
 ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਆਰਾਧਿਆ ਜੋੜੀ ਜੁੜੀ ਖੜਾਉਂ ਪੁਰਾਣੀ।
 ਰਾਜੇ ਡਿੱਠਾ ਚਲਿਤ ਇਹੁ ਏਹ ਖੜਾਵ ਹੈ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣੀ।
 ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੀ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੬

ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਧੁੰਦ ਵਿਚ ਸਾਇਕਲਾਂ, ਸਕੂਟਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ। ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰਸਤਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਐਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਸੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਅੱਠਵਾਂ ਗੁਰ ਸਬੰਧ ਵਿਚਾਰ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਣ ਲਈ 5000 ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। 40 ਤਵੀਆਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 15-20 ਕੜਾਹੇ ਸਬਜ਼ੀ, ਦਾਲ, ਦਹੀਂ, ਰਾਇਤਾ, ਖੀਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਦਿ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 200 ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ 1500 ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਕੈਨਿਕ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਤਪਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣ, ਨਾਮ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਪੁਗਟ ਕੀਤਾ। ਲੰਗਰ ਦਾ ਪੰਡਾਲ 350 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ 180 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਗਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ

ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਪੰਡਾਲ 1000 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਅਤੇ 250 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੌੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ, ਨਾਮ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 2000 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ 2200 ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਜਰਦੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਗਤ ਜੂਠ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਦੀ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਕੇ ਅੱਜ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਮਾਜ ਉਪਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। 4 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ 'ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ' ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਜੋ ਰਾਤ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹਿਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਖਿਆਨੇ ਗਏ ਸਨ, ਅੱਜ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੁਰਤ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਚਾਓ ਉਠੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤਕ ਲਿਜਾਉਣ ਲਈ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪੁਸਤਕ - ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ (ਦਸੰਬਰ 1997)

"ਕੁਝ ਜਾਨਣ ਲਈ" - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ' ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਾਰਮਕ ਉਦਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੱਕੇ ਰੇਤੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਖਾਦ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਰਾਲੀਆਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਢੇਰ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਤੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ। ਆਸਥਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਇੱਟਾਂ, ਸੀਮਿੰਟ ਅਤੇ ਬਜਰੀ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਟਰੱਕ ਬਹੁਤ ਰੇਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਉਤਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਥਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਟਰੱਕ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਸਾਲੇ ਦੇ, ਰੇਤੇ ਦੇ, ਦੋ ਸੌ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਢੇਹ ਕੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਾਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਅਤਿ ਕਰੜੀ ਘਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਦੇ ਕਿੱਲੇ ਬੋਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਕਿਆ, ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ-ਕਿੰਨੀਆਂ

ਇੱਟਾਂ ਦੂਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਨੇੜੇ ਸੁਟਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਤੀ ਘਾਲ ਦਾ ਫਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘੋਲ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਰਾਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਠ ਖੜੋਦੇ ਸਨ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਦੋ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਖ ਰਹਿਣੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਤਿ ਸੁਰੀਲੀ ਧੁਨ ਚੁੱਪ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਧਸੁਤੇ ਪਏ ਅਵੇਸਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਥਾਉਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਸੀ, ਨਾ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਗਰਮੀ ਦੀ; ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਹੁਲਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚੋਂ ਪਛੜ ਨਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਲੰਘ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆ ਦਿਤਾ।

ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੰਟੀਆਂ ਵੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਵਾਕ ਦੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬਚਨ ਹੋਏ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਆਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰੋਤੇ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸਾਡਾ ਆਮ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ (ਮਾਤਾ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਬਚਨ 50 ਕੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜੇ ਪੂਰੇ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਣੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 150 ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਾਰ ਸਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਇਕ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ 600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੈਸਟਾਂ ਬਣ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੋਧ ਲਿਆ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ' ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ' ਭੀ ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਭਲਕੇ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਉਠੇ ਅਤੇ ਹਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝੋਰਾ ਤੰਗ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਪਦ੍ਰਵ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੇ ਸਮਾਨ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਛੋਹ ਸਕਣਗੇ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸਰ ਆਰਾਧਿ॥

ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ॥ ਅੰਗ - ੨੫੫

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਦਮੀ ਝੁਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਰਗੇ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ -

ਝਝਾ ਝੁਰਨੁ ਮਿਟੈ ਤੁਮਾਰੋ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਬਿਉਹਾਰੋ॥

ਝੁਰਤ ਝੁਰਤ ਸਾਕਤ ਮੁਆ॥

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਹੋਤ ਭਾਉ ਬੀਆ॥

ਝਰਹਿ ਕਸੰਮਲ ਪਾਪ ਤੇਰੇ ਮਨੁਆ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸੰਤਸੰਗਿ ਸਨੁਆ॥

ਝਰਹਿ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੁਸਟਾਈ॥

ਨਾਨਕ ਜਾ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੁਸਾਈ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਸੋ ਇਸ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਿੰਦਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਕਿੰਨੀ ਸਰਦੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀ ਤੂੰ ਐਨੀ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭੀ

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।" ਮੈਂ ਫੇਰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸੌਂਦਾ ਹੈਂ, ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤੀ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਜਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੋਖ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਖਲਾਵੇ, ਮੂੰਹ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਹੀ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ।

ਸੋ ਅਜਿਹੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਮੌਖਿਕ ਬਚਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਅੱਜ 'ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ' ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਜੀ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੀ ਗਤਿ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ, ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਦਾ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਪੰਨਿ ਪੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਅਤੇ

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸਭ ਦੋਉ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਅਸੀਂ ਮਾਣਾਂਗੇ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਅਠਾਰਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ - ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ - (ਅਪ੍ਰੈਲ 1997)

"ਦੋ ਸ਼ਬਦ" ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜੋ 'ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋਈ ਹੈ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਗਿਆਰਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਆਏ ਬਾਰਾਮਾਂਹ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਏ ਸੰਕੇਤ 'ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ।' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਪੰਧ ਮੁਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਨਿੱਕਾ ਜੀਵ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਲਓ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਔਕੜ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਮੱਖੀ ਵੀ ਮਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਕ ਭੁਣਹਣਾ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਪੀੜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ ਉਹ

ਵੀ ਤਿਲਕੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਖਿੱਧ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਜੀਵ, ਉਹ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਚੂਹਾ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁੱਡ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਪ ਜਾਂ ਵਿਸ਼-ਕਬਰਾ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੁੱਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਖੋਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਓ ਲਈ ਖੁੱਡਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਰੂ ਜੰਤ ਉਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਰਾਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੁੱਡ ਵਿਚ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਪਾਣੀ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦਿਮਾਗ ਆਪਣੀ ਖੁੱਡ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਉਤੇ air lock ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਵਾ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਤ ਕੱਟਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਬਿੱਲੀ ਜਾਂ ਬਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਤ ਤੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਖਾ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜਾਨਵਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਜੀ ਚਿੜੀਆਂ ਜਾਂ ਬਿਜੜਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਰੂਪੀ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਥਾਂ ਅਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਵਾ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਣ ਲਈ ਵਖਰਾ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਥਾਂ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਬਿੱਲਾ-ਬਿੱਲੀ, ਕੁੱਤਾ, ਗਿੱਦੜ, ਸੱਪ, ਬਾਜ ਜਾਂ ਬਹਿਰੀ ਅਤੇ ਕਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਉਸ ਨੇ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਕਮਾਲ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਦੀਆਂ ਬਿੱਠਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਸੁਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਸਭ ਸੁੱਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘੁਰਨੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁੱਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਲੋਚਾ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਦੀਆਂ, air conditioned (ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਨੁਕੂਲ) ਕੋਠੀਆਂ, ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਤਕਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋਚਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੁਖ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਡਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਾਜੇ, ਸ਼ਾਸਕ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਇਕ ਵਸੀਲੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਰਤਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ reserve ਸਟੋਰ, ਪੈਟਰੋਲ ਆਦਿ ਦੇ reserve (ਰਾਖਵੇਂ) ਭੰਡਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਡਰਦਾ, ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਉਤੇ

ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਦੁੱਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵਿਦਵਾਨ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਚੇਤਨ ਹਸਤੀ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਿਰਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹੈ, ਦੁਖ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਅਸਲਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਸੋਝੀ ਦੀ ਸੂਝ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਵਲ ਰੁਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਹੋਂਦ ਸੁੱਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਵਲ ਝੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖ ਭਾਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁੱਖ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਏ ਪਰ ਇੰਨੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਸੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਚੀਆਂ ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਧਨ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੋਠੀਆਂ, ਚੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ, ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹ ਸੁੱਖਾਂ ਵਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਦੁਖ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਇਹਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਸੁੱਖ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ ਜੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋੜ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ੋੜ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥
ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥
ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪਾਸ ਅਨੇਕ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੈਪਸੂਲ ਖਾ ਕੇ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਰਕਤ ਦੇ ਦਬਾਓ ਘਟਦੇ ਵਧਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਉਕੇ ਹਾਵੇ ਇਸਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥

ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥

ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥

ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੂਰ ॥

ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੁਰਿ ॥

ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥

ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥

ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ ॥

ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥

ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥

ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੩

ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਪ ਭੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਤਮਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਸਦੀਵ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਅਤਿ ਘਾਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹਉਮੇ ਹਾਵੇ ਨਹੀਂ ਉਠਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਉਸ ਦਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਸਿੱਧਾ ਰਹਿ ਕੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਖੇੜੇ ਭਰੀ ਫੁਹਾਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਸਦੀਵ ਉਛਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥

ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੁਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਯੁਤਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਗੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਨਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਅਤੇ

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫

ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਕਥਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਨੌਂ ਲੱਖ ਹਾਰ ਪਹਿਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਈ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਪਹਿਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕੋਈ ਚਿੜੀ, ਜਨੌਰ ਉਥੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਖੇਲ ਕੁੱਦ ਕੇ, ਜਲ ਕਰੀਤਾ ਕਰਕੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਲੱਗੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਹਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਐਧਰ-ਉਧਰ ਬਹੁਤ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਹਾਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਲ ਪੁਆਏ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਹਾਰ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਹਾਰ ਕਿਤੋਂ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ। ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਇਕ ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਥੱਕਿਆ ਹਾਰਿਆ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਕੱਚੇ ਸਰੋਵਰ (ਟੋਭੇ) ਪਾਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਹਾਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ, ਹਾਰ ਕੱਢਣ ਆਇਆ। ਅੰਤ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਦੱਸ ਪਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰ ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੋਤਾਖੋਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁੱਭੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਾਰ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਵਾਰੀ ਚਿੱਕੜ ਹੀ ਲੱਗਿਆ। ਇਸੇ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਉਸੇ ਥਾਂ ਇਕ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਚੁਸਤ ਬੰਦਾ ਦੇਵੇ ਜੋ ਦਰੱਖਤ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਬੰਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਟਾਹਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾ। ਉਸ ਉਪਰ ਇੱਲ ਦਾ ਆਲੂਣਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਹਾਰ ਲਟਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਆਦੇਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਹਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਸੁਖ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਸੰਸਾਰ ਤਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਚੁੱਭੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਲਿਬੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੇ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਅੱਜ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖ ਦਾ ਲੋੜਵੰਦ ਹੈ ਪਰ ਸੁੱਖ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਲਾਈਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਦ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥

ਗੁਹਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਵੈ ਖੋਤਿ ॥

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥

ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਣ ਸਰੋਤਿ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਸਚੁ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਹੋਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਅਤੇ ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸੋ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਜਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਇਹ ਬਚਨ ਆਖਿਆ? ਇਹ ਬਚਨ ਸਤਿ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਦੁਖ ਦੇ ਅਥਾਹ ਹਨੂਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਡਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਭਿਆਨਕ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਸਸ਼ਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਐਟਮ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਸੁਖ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਜਰਾਸੀਮਾਂ ਦੇ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਸੁਖ ਦਾ ਇਛੁਕ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ

ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੁਖ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੁਖ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਦੀ ਉਪਜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮਾਇਆ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿਸਦੇ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਜਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵੱਖਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸਨੂੰ ਹਉਮੈ ਭਰੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਬੜਾ ਸੰਖੇਪ ਪੁਸ਼ਨ ਹੈ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੯

ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ, ਇਸੇ ਇਕ ਫੁਰਮਾਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਐਨਰਜੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥

ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ 'ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ' ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਇਹੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਮੰਹ ਅੰਦਰ ਭੇਤ ਭਰਿਆ ਰਸਤਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫

ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਆਰੰਭ 'ਚੇਤ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ' ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਪਾਰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਵਾਚੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਨੂੰ ਚਿਝਾਅ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੀ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਭਟਕਣਾ ਮੁਕ

ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੯

ਹਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚ ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੁਪਤ ਮਾਰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਇਸ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ -

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਵਿਦਿਅਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅੱਜ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਧਾਰਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਕਟ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਨਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ, ਪੂਰਨ ਨਿਰਭੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 108 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚਕਾਚੁੰਧ ਕਰਦਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪੁਰਸ਼ ਘਟ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਸਨ, ਦੁਸਰਿਆਂ ਉਪਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪਰਤੱਤੁਤਾ ਦਾ ਜਾਲ ਸੁੱਟਣ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਇਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਦਮੀ ਕਿਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਾਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧੜ ਅੱਡ ਸੀ, ਲੱਕ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵਖਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਅਣਗੋਲਿਆ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਸਿਰ ਵਖਰਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਇਸ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਸੂਦਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਖਤਰੀ ਆਪਣੀ ਧਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੱਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਤੋਂ ਐਨਾ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਰੱਤਵਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਡੱਤਣ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਨਾ ਨਿਘਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਖਤਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪੁਆ ਲਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਆਕਰਮਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ

ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -
ਖੜੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਫੋਡਿਆ ਮਲੇਫ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੬੩

ਇਕ ਥਾਂ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੀਆ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਅਵਰੁ ਤੁਮਾਰੀ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੧

ਸੂਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਸਹੀਣ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸਹੁਲਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਗੁਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵੀਂ ਸੋਚ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਐਨੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਾਣੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾ ਰਲ ਜਾਵੇ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ, ਮੁਸਲਮ ਪਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਥੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਰਤਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 25-30 ਕੁਇੰਟਲ ਪਾਣੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੰਗਾ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾ ਅੰਨ ਖਾਧਾ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਵਹਿਮਪ੍ਰਸਤੀ ਪਾਈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸਹੀ ਸੋਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਸਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਝੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖਿਆ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਇਹ ਵੀ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ ਜਿਸਨੂੰ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥
ਪਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਨੀ ਸਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੂਝ ਹੋਈ। ਅਜਿਹੇ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੋ ਦੁਲਾਰੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਟਿੱਡੀ ਦਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਈਨ ਮੰਨੀ, ਨਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿਤੀ। ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੱਢਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦ ਮੁੱਠੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੌਂਕੜੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੱਤਾਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਖੀ

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ। ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਧੂ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਜਾਣਦੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਬੇਗਾਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭਖਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਲੂਮ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਰਮਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੂਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਸੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉਪਰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਲੁਟੇਰੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਥੋਥੀ ਸਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਥੋਥੇ ਖਿਆਲ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਤਸੀਹੇ ਸਿੰਘਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਭਿਅ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੌਮ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਲੱਖਣ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਚਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਲਗਾਤਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋਹ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਧੁੰਦ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਦਿਤਾ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੁਧ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਹਸਤੀਆਂ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਚੁੰਧਿਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਨ 1872 ਤਕ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। 1872 ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਲਜੋਲ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿਤਾ। 1872 ਤੱਕ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਘੁਸਮੁਸਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ। ਪਾਦਰੀਆਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਗਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੜਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਸਣਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਅਸਾਡੇ ਪੈਗੰਬਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਸੋ ਇਥੋਂ ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਦਾ ਜੋਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਸ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਹੂ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜੇਤ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਬੋਧੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ ਉਸੇ ਜੇਤ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਅੰਗ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਹਾਂਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੁਫਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਉਤੇ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਧੁੰਧਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਕਿਰਨ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਵੇ। ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਉੱਲੂ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਅਣਖੋਕ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਬਾਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਛਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਉਹ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿਣ, ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਣ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੇ ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ੁਭ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਰਣ ਵੈਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਨਾਮ 'ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਵਕ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ

ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ 1939 ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਪਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਪੁਜਣਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਲੂਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਉਂਦਾ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਅੱਜ ਧਾਰਮਕ ਦੇ ਅਚਾਰੀਆ, ਅਖਾਉਤੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਾਲਾ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ ਫਰਕ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪੁਸਤਕ 'ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਇਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੇ 80 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਪਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨਾਂ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੈਲਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਕੋਈ ਨਿਯਮਬੱਧ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਬਹੁਤ ਉਚੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੰਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਜ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਹ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ 'ਚੋਂ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਤੋੜ ਕੇ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਣਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਚਰਿੱਤਰਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪਾਈਏ। ਸਚਮੁੱਚ ਦੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਚੂਰ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ, ਸਭ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਬਰ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕੀਏ -

*ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥*

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਇਹ 'ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਾਧਾ ਕਰੋਗੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸ੍ਵਾਸ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-	30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸਾਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-	80/-	33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-	80/-	34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ?	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-	70/-	35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	135/-	200/
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-	
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-	10/-	37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	80/-	38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	35/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	20/-	39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	150/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੁਹਾਰ	10/-	10/-	80/-	41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	160/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	10/-	42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	30/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	20/-	43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	100/-	44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	300/-	
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	100/-	50/-	45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	60/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	50/-	100/-	50/-	46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	50/-	
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	25/-	10/-	10/-	47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	10/-	10/-	10/-			
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	10/-			
22. ਵੈਸਾਖੀ	40/-	10/-	10/-			
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	10/-	10/-	90/-			
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	90/-	90/-	90/-			
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-	60/-			
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	60/-	60/-			
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-	50/-			
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	50/-				
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	60/-	50/-				

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਚਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9592009106, 9417214379 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

Bank Name : Oriental Bank Of Commerce
A/c No. 11962011005435 A/c Name . VGRMCT/Atam Marg
Rtgs/Neft Ifsc Code: ORBC0101196

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullampur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Ph. India

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ'

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.00 ਤੋਂ 3.00 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ), ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ)
ਫੋਨ ਨੰ: 0160-2255007, 8872485694, Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਡਾ. ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਕਨਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਚਹਿਲ	ਕੈਂਸਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ /ਐਮ.ਐਸ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਡੀ)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਜੇ ਲੁਥਰਾ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
11. ਡਾ. ਨੰਦਨੀ ਨਾਇਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ)	ਐਤਵਾਰ
12. ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ ਰੰਧਾਵਾ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ)	ਐਤਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਥਾਇਰੋਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ ,
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 8. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 9. ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 10. ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ, 11. ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚੈਕਅੱਪ

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਡਮਾਜਰਾ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 17 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 72, issue Oct., 2013)

'Such a sacred thread at the Divine Portal worn snaps not.' P. 471

ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੂਟਸਿ ਪੂਤ ॥

If this sacred thread is worn, it does not break. Your sacred thread is imperfect because you have not laid down any restraints, any disciplinary code.

'The Brahmin throws not the sacred thread over his passions and lust for woman.

Each morning is his face covered with shame. (Spittle falls over his beard).

His feet and hands by the thread are not restrained:

Nor his tongue and eyes.

Unrestrained by the thread he moves along.

Through twisting yarn, others with the thread he invests.' P. 471

ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ ॥

ਭਲਕੇ ਬੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ ॥

ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ ਤਗੁ ਨ ਹਥੀ ॥

ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ ॥

ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ ॥

ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ ॥

Neither is there any thread for man's passions, nor is there is one for his lust for women. His feet take him toward evil things, and with hands he does evil deeds. His tongue is unrestrained and speaks rudely and coldly. His eyes look at other women's charms, his tongue indulges in slander and jealousy, deceits and discourtesies. Pandit Ji! does wearing of the sacred thread add anything to man's character and person? You are yourself

without the true sacred thread. You have put on a cotton thread only outwardly. On your innerself, there is no sacred thread to restrain you in your thoughts and deeds.

'Through twisting yarn, others with the thread he invests.

On hire weddings he solemnizes.' P. 471

ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ ॥

ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ ॥

He continues twisting threads and putting them on others. When somebody approaches him to solemnize the marriage of his daughter, he says, "Look brother! bring so much cotton and so much foodgrain. There are four legs of the cot. Tie five seers of cotton with each leg." Then sometimes he says, "Don't bring uncarded cotton. Bring rolls or carded cotton." He can extend his demand still further: "Bring spun cotton thread together with a certain sum of money."

Guru Sahib said, "O Pandit! This charity you take is wrong and unmerited. Thus, you have wasted your human birth." We also waste our life when we accept fee for performing 'anand karaj' (Sikh marriage ceremony). Those who accept money in this manner justify their action by saying: "Guru Sahib had prohibited the Brahmin not to accept money for performing various ceremonies and not us."

Brother! what exalted holy men say is meant for one and all. The 'bani' (Gurus utterance) is going to check Sikhs 500 years hence also as it is checking us today.

Once I went to a marriage at a place called *Kakron* here. I asked if he had engaged someone to perform 'Anand Karaj' (Sikh marriage ceremony). He said, "We have engaged Sikh priests at a fee of Rs. 250." I said, "Don't give any money." He said, "Sir, but now I have given my word to them." In the meantime, the marriage party arrived. It included our *Singhs* too. When the group of *granthis* (Sikh priests) did not come, our *Singhs* solemnized the 'Anand Karaj'. (They do so daily). When the 'Anand Karaj' was performed and the marriage party was about to leave after having lunch, the professional priests also came. They said, "Hurry up! Let us solemnize the 'Anand Karaj'." When they were told that it had already been solemnized because they did not come on time, they said, "We thought that the marriage party must be busy in drinking alcohol, and the 'Anand Karaj' would be performed in the afternoon." They were told that the 'Anand Karaj' was solemnized by the *Singhs* of *Ratwara Sahib*. At this, they demanded their fee even when they had not done anything and were late in coming for the marriage ceremony.

Brothers! if *Guru Nanak Sahib* tells the *Pandit* (Brahmin) that he has wasted his human birth by performing ceremonies for money, then O *Sikhs*, you too are wasting your life by demanding and accepting money. Don't do such things. If you ask the 'Ragi' (*Gurbani* Singer) to perform an 'Anand Karaj', he demands Rs. 5,000. 'Ragis' sometimes charge Rs. 5,000 for performing 'kirtan' (singing of *Gurbani*) for just an hour. Alas! we have got caught in the same bog from which *Guru Nanak Sahib* had extracted us. They administer 'amrit' (baptismal nectar) but on marriages they go after settling fees for performing 'Anand

Karaj'.

"Through twisting yarn, others with the thread he invests.

On hire weddings he solemnizes.

And consulting astrological tables directs the auspicious path of journeys.' P. 471

ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ ॥

ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ ॥

ਕਢਿ ਕਾਗਲੁ ਦਸੇ ਰਾਹੁ ॥

Consulting almanac, he shows the way - "Don't go today. Go tomorrow. It is not all well and auspicious in this direction." "What a strange thing it is!" says *Guru Sahib*.

"Listen thou world! to this wonder:

This man, blind in mind is called wise.'

P. 471

ਸੁਣਿ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ ॥

Guru Sahib says: "How strange! while man is blind in mind, he is named the wise." On hearing all this from *Guru Nanak Sahib*, the *Pandit* became quiet. When he was asked to put the 'janeu' (sacred thread) on *Guru Nanak Sahib*, he said, "I cannot put the 'janeu' on *Guru Nanak*. I am myself without a true 'janeu'; I am wearing a mere thread of cotton.'

So, holy congregation! nowhere did *Guru Nanak* act partially. Everywhere, speaking the language of truth, he endeavoured to remove the darkness and ignorance of our mind. So, in this way, continue singing laudations of *Guru Nanak Sahib* as much as you like. It is never-ending.

So, on this day, *Guru Nanak Sahib* took birth in the world. Dear brothers, today, my only request to you is: Understand *Guru Nanak* and his 'bani' (utterance). If a *Sikh* understands the 'moolmantra' (initiatory chant of *Jap Ji Sahib*), he has gained everything. If he reads and understands *Jap*

Ji, no scholar in the world is greater than he is. Those who write annotations do not understand it. It is a very great composition. It unites man with God, while he reads or recites it. But we haven't followed what Jap Ji Sahib is. Imbibe and act upon the teachings of Guru Nanak Sahib. Try to understand their meaning and significance. Reflect upon his 'bani' (writing or utterance). Attend the company of the holy. Guru Nanak Sahib has given to us the message of truth.

He said: 'Make your living truthful. Do not put on any sham appearance, or distinctive religious dress.

Folks! in vermilion am I decked, in robes dyed vermilion.' P. 785

ਲੋਕਾ ਵੇ ਹਉ ਸੁਹਵੀ ਸੁਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ॥

Guru Nanak Sahib kept wandering from one place to another. When he went among the Muslims, he dressed himself like them. When he was travelling to Mecca, he put on a green apparel like other Muslim pilgrims. He held a club in his hand and the holy book under his arm. He put on green clothes like other pilgrims. If he went to Gorakh (Guru Gorakhnath, a Sidha) he tied a string round his waist and put on clothes made of leather. If he went to the other side, he put on saffron clothes. When the yogis met Guru Nanak Sahib at Achal Batala, what kind of dress was he wearing? He was dressed like a householder. The yogis were surprised to see him in this dress. Bhangarnath (a yogi) taunted him saying, "You have put something sour in milk; it will curdle; nothing will come out of it. O Guru Nanak! you have put the Sikhs on the wrong path. You have once again put on the householder's dress."

The discussion that took place there between Guru Nanak and the Siddhas, read it carefully. At last, the yogis had to accept

Guru Nanak's views. Guru Sahib won over the entire group of Siddhas with the strength of the holy Word, and gave an eternal message to the world. All of you should learn it by heart.

'O, the Dark age (Kali-yuga) has now arrived.

Sow, sow thou the one Lord's Name.

No, it is not the season for other planting.

Wander and stray thou not in doubt.'

P. 1185

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ॥

ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ॥

ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ॥

ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ॥

This is the essence of all the teachings of Guru Nanak.

'Of all the religions, the best religion is to repeat God's Name and to do pious deeds.'

P. 266

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ॥

By repeating God's Name, we shall be liberated. Guru Sahib has prescribed a simple and easy path, because -

'In Nanak's home resounds only God's Name.'

P. 1136

ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ॥

There is +no need for you to undergo any trouble or difficulty. Do honest work.

'He, who eats what he earns through his earnest labour and from his hand gives something in charity; he alone, O Nanak knows the true way of life.' P. 1245

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥

He, who makes honest earnings, does 'Nitnem' (Gurbani compositions prescribed for daily reading), reads 'bani' (Gurbani), wishes good to all from the core of his heart, 'Nanak, God's Name is ever exalting, and may all prosper by Thy grace, O Lord' and does not wish ill to anyone, is a good

householder, because there is humility or modesty in his heart that he is nothing. There is spirit of service in his heart. If he keeps reciting God's Name with his tongue, and utters 'Waheguru! Waheguru' (God's Name) instead of superfluous and meaningless things, then he will go to God's court victoriously.

*'Blessed, blessed will everyone call thee
Thy face shall glow in God's court.'* P. 283

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ।

So, today, we are celebrating the advent or birthday of that Guru Nanak. May God shower His grace on the devotees, bestow the boon of the Name upon them and the new year may be full of joy for them. May we continue to remember the Guru and may we never put Him out of our mind!

Chapter IV

Manjh is dear to the Guru

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ ॥

*'Prostrate salutation and obeisance I make
many a time before the Omnipotent Lord,
the Possessor of all powers.*

*Reach me Thy hand, O Lord and save me
from wavering, says Nanak.'* P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

*'I am a sacrifice, a sacrifice unto such a
Guru, who himself is emancipated and
emancipates me as well.'* P. 1301

ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਆਪਿ ਮੁਕਤ ਮੋਹਿ ਤਾਰੇ।

*Refrain: By meditating on the Name Di-
vine are removed all sufferings,
And through devoted service is ob-*

tained honour.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ - 2

Revered saintly congregation! concentrate your mind and utter loudly - 'True and supreme is God's Name.' During the last five days, we had taken for consideration and reflection the life of a common person like us. You have understanding of *Sikhism* from childhood. But the person whose life we have taken for consideration did not even know what *Sikhism* is. More than half of his life he spent as a *Sarwaria* (follower of *Sakhi Sarwar*, a *Muslim Pir* - holyman, whose real name was *Sayed Ahmed Shah*) reposing faith in *Pir Ahmed* of *Nagaha*. He came into the refuge of *Guru Sahib* and became dyed in God's Name. He attained to high spiritual stages in a matter of days. It is because in Name meditation what matters is determination and devotion. Determination and devotion play a great role. Disciplines to be observed in Name meditation, I had told you in brief. If you wish to read about them in detail, you can do so from the books entitled - '*Shabad Surat Marg*' [Divine Word Contemplation Path] and '*Baat Agamm Ki*' (Discourses on the Beyond), which are available here. In them, it has been described in detail what is the '*rehat*' (disciplinary code) required for Divine Name meditation. So long as man does not follow this code of discipline, he cannot ascend on the ladder of spirituality. It is a scientific fact of life that where there is weakness, decline sets in. If the fuel, the gas, the energy within us (with which this body is working) is wasted on things of the outer world, man can, in no way, tread on the spiritual path. If he concentrates it, gathers it and moves towards God, then that difficult and arduous journey can be performed with ease.

(... to be continued)

Guru Nanak, The True Prophet

The Mist dispersed and the Light shone over the World

ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ

(Parkash Utsav of Guru Nanak Dev Ji - 17 Nov., 2013)

Sant Waryam Singh Ji

Waheguru created, the world out of the Shabad (Divine Word). After having brought into existence the creation of infinite varieties, numberless shapes and countless colours, God brought into the race of man such high souls (prophets or apostles), who with their inner light revealed the secret knowledge brought from Akal Purakh (the Eternal Being), for the good of mankind. Many great personalities - social, economic and political - who were bound in the laws of Right Conduct appeared in the world from time to time, so that people's lives, bound in the discipline of Laws began to experience happiness and peace. According to the saying of Bhai Gurdas, vide Pauri 1, Var 5 :

He, The Almighty created four Yugas, Satyuga, Treta, Dwapur & the fourth was Kaliyuga. The Four Varnas (castes) ruled the four yugas.

ਚਾਰਿ ਜੁਗਿ ਕਰਿ ਥਾਪਨਾ ਸਤਿਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਸਾਜੇ ।
ਚੌਥਾ ਕਲਿਜੁਗ ਥਾਪਿਆ ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰੋਂ ਕੇ ਰਾਜੇ ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

In Satyuga, God appeared in the incarnation of Hans (Swan), and taught to mankind so-ham (I am He, no other than God). For them, God was the only Reality (Advait - not two), there was no second.

ਸਤਿਜੁਗ ਹੰਸੁ ਅਵਤਾਰ ਧਰ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਦੂਜਾ ਪਾਜੇ ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

In this age, God gave to man the philosophy of So-ham (I am He); no fraud

(false idea) was propagated. People pronounced that there was only One God; no second reality. They had no desire for illusion or false appearances. They lived in the forests, immersed in the love of God. They lived on herbs and wild fruits and enjoyed long lives, free from any disease. The Time changed. Treta Jug (second age) entered the world. There was a great spread of *Moh* (delusion), *Maya* (illusion, false appearance) and *Ahankar* (pride of self). In the next age Dvapar, there were greater changes. Big civil wars took place. After that, it was the turn of Kalijug (Iron Age). Peoples tendencies (habits) underwent a complete change (for the worse).

The fourth age created (by God) was Kaliyug, which is dominated by the *Shudar* low mentality.

In this age, indifference to religion increased; and hate spread in the world. The creation was deceived (robbed) by *Maya* (false appearances or values). The art (fashion) of Kalijug misled the whole world. Hatred became dominant in the world (people started hating each other). People began to rot in pride. No one accepted anyone as leader or Guru. All forgot to honour the high and the low. The rulers, instead of being the servants of the populace began to butcher them, to loot them. They lost all principles and assumed the role of this ruling butchers; killing the goat, their subjects. Doing good to others

was completely finished. God had been forgotten. The knowledge of the prophets had vanished. The whole world had become corrupt. They had fallen from the noble acts. About such an atmosphere, Bhai Gurdas has written thus :

The entire earth got enticed by mammon and the antics of the Kaliyug put everyone into delusion.

Hatred and degeneracy engrossed the people and ego burnt one and all.

Nobody now worships anybody and sense of respect for the younger and the elder has vanished into thin air.

In this cutter age the emperors are tyrants and their straps butchers.

The justice of three ages has become extinct and now whosoever gives something (as bribe) gets (justice?).

The mankind has become wanting in dexterity of action.

*ਮਾਇਆ ਮੋਹੀ ਮੇਦਨੀ ਕਲਿ ਕਲਿਵਾਲੀ ਸਭ ਭਰਮਾਈ।
ਉਠੀ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ੍ਰਿ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਜਲੈ ਲੁਕਾਈ।
ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਪੂਜਦਾ ਉਚ ਨੀਚ ਸਭਿ ਗਤਿ ਬਿਸਰਾਈ।
ਭਏ ਬਿਅਦਲੀ ਪਾਤਸਾਹ ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਉਮਰਾਇ ਕਸਾਈ।
ਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸੁ ਤਿਹੁ ਜੁਗੀ ਚਉਥੇ ਜੁਗਿ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈ।
ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭਿ ਭਈ ਲੋਕਾਈ॥*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/7

The whole earth is deceived by Maya (illusion). All people of the iron age are gone astray. Hate has arisen in the world and burns inside hidden in vanity. No one worships anyone (Guru or Teacher). All feel confused about high and low acts. The kings have become heartless. Iron age is a murderer; the rulers have become butchers. All the (first) three ages stayed as an ascetic; in the fourth age (Kali jug) one gets what one has sown. The whole population has become corrupt in their actions.

At that time, were created the six systems of Philosophy, namely Nyaya system (logic) was started by a sage named Gautam; Jaimini invented Meemansa system

of philosophy (ritualism), Vyas began Vedant (God is the only reality; the world is an illusion like a dream). Sankhya system (automatic evolution; no need of any Creator or God) was started by sage Kapil; Vaisheshak (atomic theory of the universe) was invented by Vaisheshak, while the sage Patanjali invented yoga system. They created these (6 systems of philosophy) after a deep study of the Vedas, but real knowledge was missing in these. Only carrying on rituals became prevalent. In the absence of a perfect Guru, the doctrine of *Soham Brahm* (I am He or God) was hidden behind the veil of confusion. The study of the scriptures did not result in the attainment of the light of True knowledge because :

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨ ਸਹਸਾ ਜਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ - ਵਾਰ, 1/10

In the absence of a true (divine) Guru, doubt does not depart. In this way, the world lost its way in the dense darkness of vanity (sense of In-ness). One could not know as to which method should be followed, that would lead to God-realisation and one would meet God. Owing to the dull intellect and dull mode of thinking right action and doing one's duty could make no headway. Prayer, devotion, religious thought and acts were dismissed as false things. Economic, social and political conditions were completely confused. Man became totally confused. Even the prophets, preceptors, faquirs and apostles went on preaching their message, which made the public lost in the dense forest of ritualism.

In this iron age, the only thing that could save the people was the path of devotion (love of God) “ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ” (for men of God, there was repeating God's Name, Charity and holy

bathing). In Kaliyug importance of the devotion through God's Name, is the only spiritual earning, that is acceptable to God. That is the only path to save man in the iron age. In these changed conditions, when the world got corrupted with sin, and different castes, communities and religions at logger heads with each other. There were burning like the bamboos. The religious scriptures were run down (people were speaking against them) and the world totally lost its way, in the darkness of ignorance. Now was the (crying) need of a True Guru.

*ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝ ਨ ਬੁਝੀਐ ਜਿੱਚਰ ਧਰੇ ਨ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/17*

There can be no true knowledge without a Guru of Truth. Nothing can avail, till there is an incarnation of God. In the absence of a perfect Satguru, humanity could find no spot of comfort. In this tempest of *haume* (vanity, ego) when all the creeds and their apostles and all religious were pushing humanity to be enmeshed in mutual discord and enmity, instead of giving them the correct lead in thinking at that time, ritualism and senseless argumentations became all important at that time, a terrible cry reached the abode of the Almighty. In response to that cry of humanity so says Bhai Gurdas, Guru Nanak the True Emperor incarnated in the world and God sent him here with this mission.

"O Nanak, I am God the Almighty, you are Guru, the God. Go and distribute in the world the nectar of my Name, that can bring good to all. Hearing humanity's cry of pain, God sent Guru Nanak unto the world :

*ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 1/23*

In the Bikrami Samvat 1526, corresponding to 1469 A.D. in the month of

Kattak (October-November) on the full moon day, early in the morning, was born this prophet (messenger of God) in the village of Rai Bhoes Talwandi, of the parents Kalu Ji and mother Tripta Ji. Making a study of his entire life, we learn many lessons which help in enlightening Truth. His father Kaluji took him to the village teacher Gopal, to receive education. As per the custom of those days, his father presented to the teacher a *paraat* (a large metal plate) full of *shakkar* (unrefined sugar) and a large length of cloth, with the request to make Nanak fully expert in studies. In his capacity as a student, he took his seat in the class. After a few days, when it was time to write some alphabets on his *fatti* (a wooden board) the teacher wrote on it the words of God's prayer - May God Onkar (ੴਕਾਰ) give us success. At this, Guru Nanak asked his teacher as to what letters he had written on the wooden board. The teacher was completely wonderstruck, because no pupil had ever put this question to him in the past. The teacher replied, Nanak, what have you got to do with these words? You learn the alphabet. When Nanak repeated this question a second time, the teacher to put him off said that he had written those words of auspiciousness for God for the success of their venture. Nanak asked, sir, have you seen this God Onkar? What is His form? Where does he dwell? The teacher could find no answer to these questions. Guru Nanak asked, what knowledge do you want to impart to me? The teacher replied, I seek to teach you the multiplication table, also short-cut formulas, so that you would become expert and able to calculate all accounts matters orally.

Hearing this talk about calculations, Guru Nanak said, Sir, Will these formulas which you are teaching me help, in the hereafter, when one's life would be in the

grip of the agents of death and one breathes one's last, and when one would have to render account of all one's mistakes committed by one? Hearing such talk from the lovely small child, who looked the picture of love, the teacher was taken aback; and thought in his mind that here seems to have manifested some great soul. Such a one has no need of receiving any schooling, because, as says the yoga, such a person is a master of all lores and of all languages. Why should I not learn from this child, with all faith; those accountings of divine justice, that hang like the sword of damocles over our head all our life? With all faith, the teacher said, Nanak Ji, these accounts that I teach enable a student to make calculations about the worldly bargains; and the education that I impart is to make the student wise for the worldly affairs. This learning does not accompany one in the after-life. The accountabilities (about one's good and bad deeds done in life) of which you are taking are beyond my comprehension. I have no knowledge of that (spiritual) learning; nor do I know what are its courses. Where is such a Guru, who can give that education, that can remove from our head the burden of those accounts (of punishments and rewards) that have accumulated through one's many lives. I look upon you as a perfect Guru, O Nanak, and implore you to teach me something about those (metaphysical) matters.

At that time, on hearing the teacher's words, Nanak got very serious and ordained thus. In this world, a man performs actions bound by personal ego and attachment. Pressed by the consideration of one's ego, man does good and evil actions, which stick to him forever. Their account is demanded after death. As a result of these actions one has to undergo

sufferings or enjoy pleasures, in hell or in heaven. To cure this great disease of ego and attachment, these are to be burnt in the fire of God's Name and turned into black ink, just as the ash collected above the burning earthen lamp is turned into black ink by mixing it with gum etc.

In this way, you also make an ink by the (burning of) attachment and illusion. This also judges the difference between the eternal and the non-eternal of the True Faith. Also make a paper of the discriminating intellect. For writing on this (paper) you need the pen of love. Write on this the Name of God after consulting some God-realised Guru; write descriptions in praise of God's infinities. When after consulting a perfect Guru, you write this account, it will serve you as an indicator in the hereafter. It will not only help you in the post-death world, it will also bring you a lot of honour.

Burn worldly love and pound it into ink and turn thy intelligence into superior paper.

Make Lord's love thy pen, mind the scribe and write God's deliberation after consulting the Guru.

Pen down the praises of God's Name and continuously write that He has no end and limit.

O' Brother! learn how to write this account, so that where an account is called for, there thou mayest have a true mark. Pause.

*ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥
ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ ॥*

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - 16

Writing this account will get one the honours of the hereafter; also the mind would always blossom with happiness and one would obtain all happinesses. To those persons, who have written this true account

(in praises of God) will come true happiness in the future life. Hearing this preachings, the teacher made this appeal to Guru Ji, "kindly bestow your grace on me." Guru Nanak the True Emperor showered grace on him and made him confirmed in the love of God's Name and blessed him with the hymn :

The Lord who created the world, is the sole Master of all.

Profitable becomes their advent into this world, whose mind remains attached to Lord's service.

O man, O my foolish mind, why doest thou forget Him?

When thou shalt adjust thy account, my brother, then alone thou shalt be deemed educated. Pause.

The Primal Lord is the Giver and He alone is true.

No account is left due from the Guruward, who understands the Lord through these letters.

Sing thou the praise of Him, whose limit cannot be found.

They, who perform service and practise truth, obtain the fruit.

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ

ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਲਾਗਾ

ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ॥

ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੂੜ ਮਨਾ॥

ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ॥

ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ॥

ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੈ

ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੈ ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੇਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 432

Thus the Guru put on the spiritual meaning on each letter and taught it to his teacher, who was completely taken aback. He had the feeling of the Guru for Guru Nanak and thus he made his life achieve its

true purpose. He bent his head at the Guru's feet and submitted.

Oh! you are the most ancient of all eternal, you are a perfect person. You do what comes in your mind. He made this prayer at the feet of Guru Nanak, 'O you who are the primeval, you are the eternal. You should shower your mercy on this slave, and shatter off all the chains of births, deaths and rebirths of mine.

In the same way, he was sent to Mullah (Muslim teacher) to receive instruction in Persian. There too he wrote an edict to throw light on the purpose of life for the Molvi.

Hearing these life-stories of the Gurus, doubts arise in some weak-minded persons, also in the minds of the thinking individuals feeling that they have reached their excellence, after reading many books, how can it be possible that Guru Nanak, a small child, without any deep studies of worldly learnings got all this knowledge? What intellect enabled him to compose the poetry of the great Bani? This great question of theirs seems to be correct from their viewpoint, but they lack internal knowledge, due to their lack of spiritual understanding. The ascetics instinctively gain the knowledge of yoga and all its practices, and of all languages of the world without reading any books on the subject. In today's time, I have known and recognised from a near view two such ascetics, who are experts in all the lores of yoga. They are Swami Ram Ji and Dr. Ved Bharti Ji (D. Lit.) They both are best experts of all yoga lores. Swami Ved Bharati clarified in one of his lectures in Ratwara Sahib that when he went to Holland to qualify for Ph. D. in yoga they raised the objection that he (Swami) did not know the

Dutch language (language of Holland). Swami Ji said, give me just seven days for this. At the end of seven days, he was master of that (foreign) language. They gave him permission and he did his Ph. D. from that very university. According to the statement of Dr. Ved Bharati and Dr. Swami Ram, apart from them, there are eight other ascetics, in India, who by their power of yoga have acquired knowledge in all spheres and who can speak any language and can also deliver a lecture in any language.

For this reason, Guru Nanak the True Emperor, who was the master of all the arts, (from birth) had absolutely no need to study any subject or any language. Wherever he went during his (foreign) wanderings, he preached his values and fundamentals of spiritualism in the language of the local people. For us, he preserved his teachings in the language of Guru Granth Sahib, for our welfare. He had the knowledge of all the languages of the world. To what college did Kabir Sahib go for education. Even the best scholars find it very difficult to comprehend his Bani. Guru Nanak termed characterless scholars as fools, because they could not establish control over their demoniac nature. He rejected the learning of non-spiritual scholars as earning poison and distributing poison (false philosophy).

Guru Nanak reared buffaloes. The Eternal serpent stood above his head, providing shade with its head. When he stood under the trees, their shadow (over him) did not get shortened. These were not miracles. These were natural wonders of the manifestation of the internal Nam (of God).

I can give the example of Bibi Ranjit Kaur (the writer's wife). Her father when in the frenzy of prayers, was so filled with

energy with such a great force that he rose and touched the ceiling. When he came down to the ground, then for full 6 hours, light spots were emitted from his body, with the result that the entire audience began to feel spiritual tremours. Bhai Sahib Bhai Randhir Singh in his book Rangale Sajjan (realised noble men) writes how when the Saint Bhai Hira Singh lifted any load over his head; that load did not touch his head, but remained hovering at the height of one span above the head. This was no miracle. This was a manifestation of the power of *Nam*, in one who had devoted his whole life to the practice of Nam. When he touched anyone with his hand such a great flow of energy emerged from his hand that the man touched began to roll on the ground unconscious. Similarly such incidents in the life of King Guru Nanak - the trees used to extend prolonged shade over where he sat or the eternal serpent drew shade on his head with its hood; when he grazed his buffaloes and his cattle grazed the whole field, the field became fresh and whole again in no time - these were not miracles in the life of Guru Nanak; those were the ideas rising in his heart of that perfect saint taking concrete shape (what he wished, that became a harsh reality). Just as one thought (wish) of *Waheguru* can create the spread of the whole creation, similarly the idea (wish) arising out of the heart of a person, whose life means God's Name; in fact one who has become one with that Nam, his natural wish that the farmer's field (grazed by Guru's cattle) should become fresh and whole again is the wonderful art of the Light of Truth.

Guru Nanak was confined to bed, lying silent. A *hakim* (an indigenous physician) was summoned. He sought to diagnose the ailment of Guru Nanak. Guru Nanak Ji smiled and questioned, *Vaid Ji*, what are

you looking for? He replied, dear Nanak, I want to find out the nature of your illness. The True Emperor (Nanak) said, dear physician, you yourself are suffering from illness (you are yourself a patient). The whole world, which has broken away from Nam is a patient. Since you have no knowledge of this illness, you all are suffering. A successful physician is one, who can correctly diagnose the disease and prescribe the right cure. The Vaid, with full faith, made this prayer to True King Guru Nanak, "Kindly tell me how I, along with the whole world, am a diseased person. I am feeling myself to be in perfect health." At this, Guru Maharaj ordained thus, leaving aside a few diseases, diseases start in the mind. When the mind is diseased, the body too gets diseased. First of all there is the serious disease named Vanity (I-ness). It is called the leprosy of the mind. That ailment has fallen to the lot of man.

The Fifth Guru Nanak Dev, the True Emperor of the world, has ordained thus, giving details of this illness of I-ness (*haumein*) :

*The disease of pride has humbled the man.
The disease of lust overwhelms the elephants.
Through the disease of seeing, the moth is burnt to death.
Through the disease of bell's note, the deer is ruined.
All those, that are seen; they, they are disease-stricken.
It is only my True Guru, united with God, who is free from the disease. pause.*

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ॥
ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ॥
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਰੋਗਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਪਤੰਗਾ॥
ਨਾਦ ਰੋਗਿ ਖਪਿ ਗਏ ਕੁਰੰਗਾ॥
ਜੋ ਜੋ ਦੀਜੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ॥
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਗੀ॥

ਅੰਗ - 432

Man caught in the disease of I-ness keeps on in the circle of the births and deaths. He eats the pleasant and unpleasant fruit of his good and bad actions. Caught in the duality of the joys and sorrows, he cannot get relief from the circle of the births and deaths. Since the time immemorial, he is caught in the web of *haume* (I-ness). Since his experience is defiled by this disease he sees the Perfect Eternity in three (different) forms - one, the Form of God, two the being self and three, the world (they are all one, though he seems to regard them as three separate realities). He is suffering troubles, because he has broken away from the Eternal Power of the Perfect Name (of God). Since time immemorial this disease is clinging to man. He has forgotten his reality and regards himself only as the body, which is untrue in the three timings (past, present and future). The person is drowning in the well of intense darkness and is thus permanently in trouble. Except the saint, all the persons are suffering from this disease. This disease can't be cured, either by giving charities, or by visiting holy places of pilgrimage, or by performing austerities which torture one's body or by reading holy books, or by the study of Vedas or other scriptures. Rather it adds to one's dirtiness (sins) and one's ignorance increases.

The second terrible illness, which is born of *haume* (I-ness) is the birth of delusion, regarding oneself, regarding God and regarding the world. This is called ignorance, as is the Commandment-

*Spiritual ignorance is diffused amidst all,
and the doubt is Thine doing, O Lord.
Having created doubt, Thou Thyself strayest
the men and they, on whom is Thine grace,
them the Guru meets.*

ਛੱਡੋ ਛਾਇਆ ਵਰਤੀ ਸਭ ਅੰਤਰਿ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਭਰਮੁ ਹੋਆ॥
 ਭਰਮੁ ਉਪਾਇ ਭੁਲਾਈਅਨੁ ਆਪੇ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਤਿਨ ਗੁਰੂ
 ਮਿਲਿਆ॥ ਅੰਗ - 433

Because of this illusion, a person does not have firm faith in (the doctrine of) *soham* (I am He; I am no other than God). He looks upon himself as a miserable being (not God Who is all bliss) and remains wandering in the experiences of joys and sorrows since the time unlimited.

The third great disease is called the T. B. of the mind. This is the ailment of lust for more and more enjoyments in which barring a few persons, all the educated persons, all practitioners of religious rituals, all contractors of the religions, also the so-called intellectuals - all of them are burning. Being under the influence of ignorance and burning in the fire of the thirst of pleasures, they go on having intense desire to amass more and more of wealth and they go on suffering through a succession of births. It is ordained by Gurbani thus :

The thirst (desire) of only a few is quenched (stilled). Pause.

Man amasses millions and lacs of millions but restrains not his mind

He longs for more and more.

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥ ਅੰਗ - 213

This is compared to the T.B. of the mind. Even more terrible than this is the disease of mongering. It is like the disease of vomiting. The nature of a slanderer is to censure others at all times. Knowing full well, that this habit of scandal-mongering can have disastrous results even then this person remains engrossed in talking ill of others. He goes on indulging in censuring the saints, great souls, without any rhyme or reason. A slanderer cleans others defects

like cleaning of urine and excreta with his own hands. Such a slanderer may do good deeds, like getting wells dug (to provide water to the thirsty), he may get dug tanks (for peoples service), he may donate land (for charitable purposes) like as for housing prayer-halls, to open a hospital or to open a school, he may do countless acts of virtue and charity. But if after performing all these good acts, he once indulges in slandering, then all his good acts come to naught. If we take millions and billions of figures and multiply them by hundreds of good deeds, but if in the end we multiply that big figure by zero then whole thing turns into zero.

If he bathes at sixty-eight places of pilgrimage,

If he worships the twelve shivlingam stones and if he dedicates a well and a tank,

But if he slanders the saints then all goes in vain.

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ॥

ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਵੈ॥

ਜੇ ਓਹੁ ਕੁਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ॥

ਕਰੈ ਨਿੰਦਾ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 875

Similarly there are other mental diseases like carrying tales and jealousy. These are very dangerous germs in the mind, namely five thieves - lust, anger, greed, illusion and vanity; five dacoits named power, wealth, beauty, caste and youth; also five subjects of enjoyment that is sound, touch, shape, sentiment and smell - these she-demons of hope and ambition take charge of the mind.

Guru Nanak Dev said, "O Vaid! the whole world is troubled by these diseases. The only persons who are free from these diseases are the Satguru (True Guru), perfect great men, apostles and knowers of Brahm and the Eternal. Hearing these words (of Guru Nanak Dev), the physician with

full faith, bent at the feet of the Guru, enquired thus, 'O divine Guru, you are the manifest form of God in this body; your mission is to do the welfare (of the people). Kindly tell me the medicine to cure these ailments. Guru Maharaj said that Waheguru who has created the universe, has also established the cure of these diseases in that body itself. That remedy is the Name of God, about which there is this commandment in the Gurbani :

He to whom Thou appliest the medicine of Thy Name, O Lord, is cured of his pain and sorrow in an instant.

He, who within his mind, loves the medicine of God's Name, is not infested by disease even in his dream.

The medicine of God's Name is in every heart, O brother.

Except the Perfect Guru, no one knows the method to prepare it.

When the Perfect Guru administers the medicine after giving the directions, then, man sickens not again, O Nanak.

ਲਲਾ ਲਾਵਉ ਅਉਖਧ ਜਾਹੁ ॥

ਦੁਖ ਦਰਦ ਤਿਹ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨਾਹੁ ॥

ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਦੈ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ - 259

The Vaid made this submission at the feet of Guru Nanak, the True Emperor of the world, saying : kindly bless me with this cure. So that I may attain perfect (spiritual) health and live without any disease; so that I may be able to achieve the supreme goal of life. Guru Maharaj took mercy on him and made him realise God Himself and made him a denizen of the sphere of God's Name. Thus we learn great lessons from the little incidents in the life

of Guru Nanak Dev the True King. Says the Gurbani :

Sing the praise of the Lord, O friendly saints, with alertness and single-mindedness.

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - 295

So long as one does not do the jap of the Name of Waheguru, with all attention and with the complete concentration of mind, till then the absence of our mind does not let our prayer and our devotion to be accepted by God. Guru Nanak Dev the True Emperor, coming out of Bein river, gives this message to the world :

The Guru thus commanded -

There is no Hindu, no Musalman in this world. Both of them have acquired false designations (Humanity is one).

On hearing this talk, the Nawab (Daulat Khan) called on Guru Ji and enquired about it. In reply Guru Maharaj said that neither of the two was acting according to his principles. Nawab Daulat Khan invited Guru Maharaj to join him in rendering Namaz (Muslim prayer) in the mosque. Guru Maharaj did go to the mosque but did not take part in the Namaz. After the Namaz, both the Nawab and Qazi (Muslim judge) enquired of Guru Ji, why he had not joined them in Namaz? Guru Ji said, Nawab Daulat Khan; at the time of Namaz your mind had left your body and was busy buying horses in Kandhar. Looking towards the Qazi, Guru Maharaj said, 'Your mind was in your home, where it was trying to save your she-calf from falling into the pit. You were trying to stop her. With whom could I join to offer Namaz? He enquired of Guru Ji why the mind does not remain concentrated on Namaz. Guru Ji replied, the mind is like the mercury, which is ever restless under the influence of the desires. Till it is yoked

to the Guru's Shabad, it can never become steady. When the Shabad given by a God-realised Guru enters every fibre of one's being and the mind is submerged in that nectar, then it can wander nowhere. The prayer offered when the mind is absent, is not acceptable to God. On the entreaty of the Nawab, Guru Maharaj blessed him with the gift of Nam and made him enter the sphere of God's Name.

Guru Nanak, the True Emperor, wandered in the world, as far as there were habitations, teaching the ideology of the Eternal and guided numberless seekers, apostles, faquirs (wandering monks), saints and great souls, who had been stuck up in the midway, on to the path of Truth. Later Guru Maharaj went to Smeru Mountain, where lived eighty four realised souls like Guru Gorakh Nath, who with the power of breath, control, were making their life spans longer and longer. They were demonstrating their powers to the public. When Guru Maharaj met them, they talked to him about their achievements of *Hath Yoga* and made an attempt to bring Guru Ji within their own panth (creed). They handed over a skull to True King Guru Nanak and told him to bring water from the tank that was beneath. Guru Maharaj found that in place of water that tank contained gems, jewels, rubies and other precious stones that were flickering with their light and enrapturing the mind. Seeing water turned into precious stones did not make any impression on Guru Ji's mind. Rather he felt pity on these Siddhas at their power to create miracles. Gorakh Nath said, O Nanak see what miracles are we enabled to perform, through our practice of *Hath Yoga*. We, through our practices of *dhoti*, *neti*, *basti*, *tratak* and *kapalbhati* (these are different exercises of their yoga) are able to achieve very great success and powers. Through the power of

yoga, by the control of breathing, we can remove back the *Bhujang Nadi* from *Muladhar Chakkar* and awaken the *Kundalini Nadi* (another source of power in the body). When *Kundalini* is awakened, we acquire the power to see all three worlds - past, present and future. We can see the secret plays of the gods and goddesses. There is no entity in the sky or on earth that can cross our divine vision. We can pierce through the six *Chakkars* (circles) and can enter the lotus of *sahasrar* (a thousand petals); and can achieve many wealths and miracle making powers. Thus we pass our life. We drink the internal nectar and stay in bliss. You have seen how with one power of our will, we were able to change the water of the tank into gems, diamonds and rubies. No one can tell the value of these precious stones.

At that time, Guru Nanak termed these miracle-making powers as the child play, because godly men do not need such powers. All that is the form of Maya (illusion), cannot break the final wall of vanity which separates us from Waheguru. The True King Guru Nanak cast a glance at that tank and all the illusion of precious stones created there by Gorakh Nath vanished into thin air (water looked as water, not that make believe of gems and diamonds). Gorakh Nath saw that the True King Guru Nanak was some extraordinary prophet and there were discussions in detail between the two. Guru Nanak, the True Emperor of the World, said that in the iron age, the jap (repetition) of God's Name is the only way to spiritual welfare. No other method can reach up to the height of the practice of the Nam. God's Nam, got in initiation from an efficient Guru fructifies. And when that Nam has taken a firm abode in the devotee's heart, then all the wealths

and miracle-making powers run after him.

In the same strain, Guru Maharaj when he went to Mecca clarified that people wrongly supposed that God lives only in Mecca. He showed a miracle there. He lay down with his legs pointing towards the holy place in Mecca. In the morning, a manager named Jiwan came there and kicked the Guru and demanded why the Guru was sleeping with his feet pointing towards the House of God? Guru Nanak replied that he did not know that God lives only in the sanctum of Mecca. You may lift my legs and place them in any position where God is not. He caught Guru Nanak's legs and rotated them. As soon as he touched the Guru's feet, he got true knowledge inside him with the Guru's touch. He was wonderstruck to see that in which ever direction he moved the Guru's legs Kaaba appeared to be there.

Their mistaken belief was that God lives only in this temple of Kaaba. Their second wrong belief was that Islam is the only religion superior to all others. Baba Ji said that you consider Mecca and Madina to be the exclusive abode of God. The fact is that God is present in every place and in everything. Temples and mosques are the places for worship. They are worthy of honour. God is the Master of the crores of universes; he is innate in the innumerable indivisible lights (and persons). He is Omnipresent. God has no special relationship with any temple or with any one religion.

Baba reached Baghdad in the worship of God. There he had long dialogue with the prophet Dastgir. He explained that no one can judge the extent of the nature of Waheguru. It is baseless to say that there is nothing beyond the seven skies and seven nether worlds. The Guru showed to the

Peer's son lakhs of skies, lakhs of nether worlds.

Guru Nanak Maharaj conquered the whole world as has been described by Bhai Gurdas Ji said :

Subjugating all the nine divisions of earth he established the cycle of satinam, the true name.

All the gods, demons, raksasas, daitys, Chaitragupt at all bowed at his feet.

Indra and his nymphs sang auspicious songs. The world filled with joy because Guru Nanak came to give deliverance to the kaliyug.

He made Hindu-Muslim humble and suppliant.

In the future time, Guru Nanak the True Emperor established a satsang organisation at Kartarpur and transferred his own light into the body of Guru Angad, for the running of the Panth :

The same is the Divine Light and same the life department. The King (Nanak) has again merely changed his body.

*ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥
ਅੰਗ - 966*

In other words, Guru Nanak the True Emperor changed his shape and manifested himself in the body of Guru Angad. When meditating on the Bani of Guru Nanak, the thinking seekers gains the knowledge, namely that the whole world is the manifestation of only One Onkar, in which *Maya* (illusion) too is created by Him, also the human self has been created by Him too, only One God assuming different shapes and hues is manifestly repeating His Own glories. Here comes true the old adage : God is the only reality, there is none other. He expounded this fundamental philosophy. There is the Commandment :

Thou of Thy self art the tablet, O Lord, of Thyself, the writing thereon.

Speak thou of the One Lord, O Nanak, Why should there be a second?

*ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੁ ॥ ਅੰਗ - 129*

Martyrdom of Guru Teg Bahadur

(Martyrdom day of Guru Tegh Bahadur Ji - .....)

Dr. Sangat Singh

Guru Hari Krishan passed on Guruship to Baba at Bakala without naming Guru Teg Bahadur publicly on March 30, 1664. He made it clear to Diwan Dargah Mal, Bhai Gurditta, the high priest, besides his mother, that he meant Baba Tegh Bahadur, who incidentally was the only one from the Guru's family at Bakala at the time.

Guru Hari Krishan's passing on the succession without openly naming him was a masterly strategy to defuse the issue of succession and guruship at the imperial court. Guru Tegh Bahadur who had the silent communion with the spirit of Guru Hari Krishan put a veil over his unique experience of the transparent light, the resplendent soul of Guru Nanak entering and illuminating his inner self.

The emergence of 22 impostors - Sodhis of Lahore, Mina-Sodhis of Amritsar, the descendants of Suraj Mal including Dhir Mal of Kartarpur, and many fake Sodhis who set up their *manjis* at Bakala, and canvassed for public acclaim was not an unwelcome development. That helped to diffuse and confound the issue so far as imperial authorities in Delhi were concerned.

It was for some similar reasons that Diwan Dargah Mal, Baba gurditta the high priest, and Mata Sulakhani took about four and a half months to formally anoint Guru Tegh Bahadur. Baba gurditta applied saffron mark and presented the coconut and five piece consecrated by Guru Hari Krishan to Guru Tegh Bahadur only on August 11, 1664. Guru Tegh Bahadur extracted a promise from them to maintain a dignified

silence for the time being.

It was after another eight weeks that Guru Tegh Bahadur thought the time opportune for disclosing his mission, through Makhan Shah Vanjara, a trader from Muzaffrabad, Kashmir who announced from the house top on October 7, *Guru ladho re-Guru* has been found - thrice to the congregation gathered for Diwali.

Guru Tegh Bahadur left for Kiratpur to attend a *bhog* ceremony on October 14, when he also took formal possession of the Guru's property including the aigrette, hawk and horses, etc.

After a couple of months, he left on a preaching tour of Majha and Malwa.

He was at Amritsar on Purnima of Maghar, Bk. 1721 (November 22, 1664). The Minas locked the doors of Harimandir fearing that Guru Tegh Bahadur had reverted to the place to take it over. The Guru spent the night by the side of Akal Takhat where a shrine now stands. An enterprising Mina obtained his *nishan*, invocation written in his hand, on a sheet of paper and later pasted it on the coverpage of the Mina Granth to give it credibility.

Guru Tegh Bahadur spent two months in Majha when he, inter alia, visited Verka, Chukewali, Nijharia, Tarn Taran, Khadur, Goindwal, Khem Karan and Chola. Thereafter, he extensively, toured Malwa. He proceeded to Zira, Moga, Daroli and after staying there for sometime reached Sabo Ki Talwandi where he got dug a tank, named by him *Gur Sar*. The construction

began on Baisakhi of 1665 and the tank was dug up by *kar sewa*, voluntary labour of the villagers, in 10 days. A sudden shower of rain in the catchment area filled the tank. From there he blessed various villages in Bangar area and arrived at Dhamdhan where he got constructed a well. He also started construction of a house for himself.

Here an emissary of Rani Champa Devi conveyed an urgent message of the death of her husband, the ruler of Bilaspur, and his *bhog* ceremony on May 13, 1665. Guru Tegh Bahadur accompanied by his mother Nanaki, and members of his Darbar reached Bilaspur. Concerned at the Guru's plans to shift to Bangar area, Rani Champa persuaded mother Nanaki to stay instead in Bilaspur area. She offered three villages of Lodipur, Mianpur and Sohota to the Guru to set up his headquarters. Baba Gurditta son of Baba Buddha laid the foundation of a new town of Nanaki Chak on June 19, 1665, at the site of Makhawal in village Sohota. The Guru spent the rainy season at Chak Nanaki.

Thereafter, he again left for Bangar area. He travelled via Ropar, Banur, and visited a larger tract. He arrived at Dhamdhan where he stayed at his new house. The *sangat* from far and wide came for Diwali celebrations there.

Thereafter, Guru Tegh Bahadur and entourage left for Patna, his headquarters now for almost a decade. He resumed his preaching in the Gangetic valley with a greater vigour.

Guru Tegh Bahadur was mainly functioning amidst the people of eastern U.P. and Bihar with occasional visits to Orissa and Bengal - a new set of people who had to be taught the message of Sikhism in extremely simple language. Therefore his hymns, especially meant for

the new audience, were couched in extremely simple language.

"There is no obscurity in his descriptions, ideas and expression. Even the expression of spiritual experience is uninvolved. His simplicity can be seen from the fact that he repeatedly refers to a few mythological stories. It is as if he were driving the point home to the audience by telling them stories when they appeared not to grasp it. He was addressing newly initiated Sikhs with a comparatively lower intellectual level.

Guru Tegh Bahadur carried on his missionary work for two years when Raja Ram Singh on imperial campaign to Assam contacted him around Patna and requested him to accompany him. His mother Pushpa Devi who had a great faith in the Sikh Gurus had advised her son to take Guru Tegh Bahadur along with him to offset the known taumatologic powers of the Assamese. The Mughal forces gained an upper hand over the Assamese in early 1669. Guru Tegh Bahadur was a success in effecting a compromise between the two sides. In honour of that, the forces of the two parties jointly raised a big mound of earth at Dhubri where now stands a Sikh shrine marking the event.

Guru Tegh Bahadur blessed the Assamese Raja Sug Deo's wife with a son, to be named Rattan Rai after the diamond in his finger-ring which he offered to the Queen.

During the period of imperial campaign in Assam, Guru Tegh Bahadur travelled very widely in eastern parts of Bengal upto Chittagong and some parts of Assam. He established *sangats* of his followers. It was for the first time after Guru Nanak, that one of his successors was personally visiting those parts and renewing the faith of the people.

The change in Aurangzeb's religious policy in April 1669 to the detriment of non-Muslims, caused considerable concern to Guru Tegh Bahadur. He now wanted to be by the side of his people. He immediately wound up his travels and repaired to Patna. From there, he made his wife and son, accompanied by some members of his Darbar, to travel by a direct route reaching Lakhnaur near Ambala in September 1670. He, with leading members of Darbar, took a different route and reached Lakhnaur via Delhi where he stayed for some days at the house of Rani Pushpa Devi in Raisina and made his assessment.

After a stay for a couple of days with Nawab Saif Khan at Saifabad, according to Swarup Singh's *Guru Kian Sakhian*, Guru Tegh Bahadur, his family and entourage moved via Kartarpur to Bakala, where he stayed for a year and a half. In early 1672 he moved to Chak Nanaki. It was there that his son Gobind Rai learnt horse riding, and was married to Jitan on 15 Jeth, Bk. 1730 (May 13, 1673).

After the *chaumasa* i.e rainy season of 1673, sometime in October, Guru Tegh Bahadur began an extensive tour of Bangar area and Malwa. It lasted till the end of 1674 or early 1675. After return from the tour, Guru Tegh Bahadur's receiving in May 1675 a delegation of Kashmiri Brahmins, who were feeling the pinch of Aurangzeb's new religious policy, was considered menacing. Precisely, a delegation of 17 was led by Pandit Kirpa Ram (Dutt) of Mattan. He was well aware of the potentialities of the Sikh movement to stand up to the Mughal tyranny.

The Brahmin delegation had two types of people. While the leader and a handful of others were oriented towards the Sikh movement, the bulk of the Brahmins were

firmly rooted in *varnashramdhrama*, inbuilt caste inequalities. The first question that arose was, should the latter type of Brahmins compromise their faith by taking food in Guru's *langar*, community kitchen? Guru Tegh Bahadur rose above narrow considerations, and appointed the Brahmin's helper Ganga Dhar Kaul alias Gangu Brahmin to his household to cater to the Brahmin's food and other requirements.

For Guru Tegh Bahadur, the issue posed by Kashmiri Brahmins was of wider significance. He sermonised that a sacrifice was needed to shame the Mughal rulers into reason and to rouse the society from its slumber. He added, "Guru Nanak will protect you. "This was in consonance with his philosophy of "fear not, frighten not" or "Neither will we oppress anyone, nor succumb to oppression". It helped to charter a new course in the history of humankind.

Aurangzeb took it as an affront on the part of Guru Tegh Bahadur to side with the idolatrous Brahmins. He therefore "issued the *farman* for Tegh Bahadur's arrest, but the order was kept secret". This was sent to the Nawab of Sirhind who passed it on to the *Kotwal* Mirza Nur Muhammad Khan of Ropar, in whose jurisdiction Chak Nanaki lay. He was on a lookout for a suitable opportunity.

Guru Tegh Bahadur nominated his son Gobind Rai (B. December 18, 1661) as the next Guru, and accompanied by leading personages of his Darbar, Diwan Mati Das, Sati Das and Dayal Das, started for Delhi to take up the Brahmin's case. After visiting 'sangat' at various places he offered himself for arrest at Agra, from where he was brought to Delhi.

He was tortured while in detention. The Subedar of Delhi and the royal Qazi formally went into the motion of offering the Guru & his companions the options of

showing miracles, accepting Islam or facing death. Guru Tegh Bahadur and his disciples refused the first two, and were ready for the third.

Bhai Mati Das was tied between two logs and cut into twain with a saw, Dayal Das was boiled to death in a cauldron of hot water, while Sati Das was roasted alive with cotton wrapped around his body. Guru Tegh Bahadur, after witnessing martyrdom of the three disciples, was beheaded on November 11, 1675.

The Sikhs in Delhi showed a daring courage in seizing two parts of the Guru's body. Taking advantage of the dustorm which engulfed the city, Bhai Nannu Rai, Agya and his son Jaita, and Udha Rathaur took the Guru's head to Jaita's house. Jaita alongwith Bhai Nannu and Udha took it to Kiratpur on November 16, 1675. It was cremated at Makhawal the following day. Meanwhile, the severed body of the Guru was taken over by Bhai Lakhi Das also called Lakhi Shah Vanjara and his three sons Nigahia, Hema and Harhi of Jadobansia Barhtia Kanaut, and Naik Dhooma son of Bhai Nannu at night. It was taken to the house of Lakhi Das in Raisina, and cremated the following night when he performed the ceremony in the process of putting his house to fire, to prevent detection by the authorities.

A day after the martyrdom, the bodies of the Guru's three disciples were handed over to the Sikhs who cremated them where they had cremated a day earlier Baba Gurditta's body, off Bhogal by the side of the Jumna, where earlier Guru Hari Krishan was cremated.

Guru Tegh Bahadur's martyrdom was unique and unparalleled in the annals of human history. He laid down his life in defence of religious tolerance, of freedom of worship, and freedom of conscience. In

practical parlance, this meant defence of the ritual sacred thread and frontal mark signifying the Brahminical way of life, which Sikhism had discarded now for two centuries. Here was a martyrdom which was self sought for the defence of basic human values, which centuries later were incorporated by the U. N. General Assembly in the Universal Declaration of Human Rights in December 1948.

Guru Gobind Singh in his autobiography, *Bachitar Natak*, (Resplendent Drama), wrote :

To protect their right to wear their caste-mark and sacred thread,

Did he, in the dark age, perform the supreme sacrifice;

To help the saintly, he went to the utmost limits,

He offered his head but heaved not a sigh of regret.

He suffered martyrdom for the sake of his moral principles,

He lost his life but not the celestial horizon of his communion with God;

He disdained to perform miracles or jugglers tricks,'

For these fill men of God with shame.

Having broken the potsherd (of his body) on the head of the ruler of Delhi,

He went to the abode of the Lord;

None has ever performed such a unique deed, That Tegh Bahadur has.

When Tegh Bahadur passed away, there was mourning throughout the world,

The world was stunned and amazed (at his laying down his life for other's religion),

While the shouts of glory, glory, glory rent the whole heaven.

(From the book 'Sikhs in History')

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji
Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408
Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072, Ph: 001-250-627-7799
Bhai Tarsem Singh Bains
Cell: 001-604-862-9525, Ph.: 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	60 \$	600 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,